# Kevis'in Tablosu

VE

Eflâtun külliyatından

# ALKİBYAT

---

Mütercimi:

İstanbul Kız Muallim Mektebi Ruhiyat Muallimi

**Semiha Cemal**

1 9 3 2

İSTANBUL

DEVLET MATBAASI

# HAYATI BEŞER

yahut

# KEVİS'İN TABLOSU

*Commelin'den tercüme edilmiştir*

---

EFLÂTUNUN KÜLLİYATINDAN

# ALKİBYAT

*Maurice Croiset'den tercüme edilmiştir*

MÜTERCİMİ : İstanbul Kız Muallim Mektebi Ruhiyat Muallimi

**Semiha Cemal**

1 9 3 2

İSTANBUL

DEVLET MATBAASI

# ÖN SÖZ

*(Thèbes) şehrinin rum feylesofu* olan *(Kevis), milâdı Isadan beş asır evel yaşıyordu, kendisini (Phédon)un muhataplan arasına ithal eden sebep, Eflâtunun dostu ve şakirdi olması idi. Tablosu, asârı içinde elimize geçen bir tek eseridir. Tatta bu tablo bazı mütebahhirler tarafından (Mark Ôrel)in muasırı olan (Cysique Cébès)e bile atfolunmuştur.* Bu küçük *risalenin metni içine hariçten bazı ilâvelerin girmiş olması ihtimali de vardır.* Maa*matih muhaverenin tarzı cereyanı ile umumî tanzim ve tertibinden Eftâtunun Socrat'a mensup usulünü anlamak kolaydır. Bu küçük eserin mevzuu şudur: Kevis arkadaşlarının birile bir mâbede giriyor, orada manasını anlıyamadığı bir lâvha önünde duruyor, bir ihtiyar geliyor ve onlara bu lâvhanın sırrını anlatıyor. Mâbet neredediri? Şüphesiz ya Atinada, yahut (Thèbes) şehrinde...*

*Bu risaleyi evvelce tercüme ettiğim Fedon Epiktet, Apoloji ve kriton'un bir tetümmesi addettiğimden tercümesini ve bu kitaba ilâvesini faydadan hâli bulmadım.* **Semiha Cemal**

# ÖN SÖZ

*(Thèbes) şehrinin rum feylesofu olan (Kevis), milâdı Isadan beş asır evcl yaşıyordu, kendisini (Phédon)un muhatapları arasına ithal eden sebep, Eflâtunun dostu ve şakirdi olması idi. Tablosu, asârı içinde elimize geçen bir tek eseridir. Tatta bu tablo bazı mütebahhirler tarafından (Mark Örel)in muasırı olan (Cysique Cébès)e bile atfolunmuştur. Bu küçük risalenin metni içine hariçten bazı ilâvelerin girmiş olması ihtimali de vardır. Maamafih muhaverenin tarzı cereyanı ile umumî tanzim ve tertibinden Eflâtunun Socrat'a mensup usulünü anlamak kolaydır. Bu küçük eserin mevzuu şudur: Kevis arkadaşlarının birile bir mâbede giriyor, orada manasını anlıyamadığı bir lâvha önünde duruyor, bir ihtiyar geliyor ve onlara bu lâvhanın sırrını anlatıyor. Mâbet neredeir? Şüphesiz ya Atinada, yahut (Thèbes) şehrinde...*

*Bu risaleyi evvelce tercüme ettiğim Fedon Epiktet, Apoloji ve kriton'un bir tetümmesi addettiğimden tercümesini ve bu kitaba ilâvesini faydadan hâli bulmadım.* **Semiha Cemal**

# HAYATI BEŞER

## YAHUT

## EFLÂTUNÎ FEYLOSOF KEVİS'İN TABLOSU

(Saturne) mâbedinde geziyor ve buraya teberrü olunan muhtelif hediyeleri gözden geçiriyorduk. Mâbedin methalinde başlı başına garip hikâyeleri tasvir eden ve şeklinde bir hususiyet görülen bir tablo vardı. Biz bunun ne olduğunu ve nerden çıkarıldığını hiç anlıyamamıştık. Bu tablo ne bir şehri, ne de bir kampı göstermiyordu. Bu, iki hisarı ihtiva eden bir surdu. Bu iki hisardan biri büyük, diğeri daha küçüktü. Birinci hisarın önünde bir kapı vardı. Bu kapıyı bir insan kalabalığı kuşatmıştı, içinde ise bir kadın kalabalığı görünüyordu. Birinci hisarın önünde içeri girmekte olan kalabalığa ayakta emir verir gibi görünen bir ihtiyar vardı.

II

Bu tablonun mevzuu hakkında tereddüt içinde epice hayale daldıktan sonra orada bulunan bir ihtiyar bize yaklaşarak dedi ki:

— « Siz yabancı olduğunuz için, bu boyalı resmin mevzuunu anlıyamazsanız, taaccüp etmiyiniz. Bu memlekette bulunan bir çok kimseler bile bu hususta sizden daha âlim değildirler. Bu hediye, memleket ahalisinden biri tarafından takdim olunmamıştır. Vâsi ilim ve malûmat sahibi olan, hakimliği, tavsiyeye şayan sözleri ve amellerile Fisagor ve Parménide'in gayyur

bir şakirdi olarak bu memlekete gelen, bu mabedi ve tabloyu *Saturne* e ithaf eden bu akıllı adam bir yabancıdır».

Ben ona sordum:

—« Bu adamı şahsan gördünüz ve tanıdınız mı?.»

—«Her nekadar o vakit daha genç idisem de, onu gördüm ve takdir ettim. Yaşı ilerlemişti, ve sözleri derin fikirlerle dolu idi. Bu tablonun mevzuu hakkında onun çok def'alar söz söylediğini işittim..»

III

— «Jüpiter aşkına, eğer mühim bir işiniz yoksa bu lâvhanın muhteviyatını bize tâbir ve izah etmenizi, çok rica ederim, çünkü bu efsanenin ne olduğunu çok merak ediyoruz».

—«Yabancılar, buna muvafakat ediyorum, fakat şunu evvelâ size haber veriyim ki, bu merakınız, sizi bazı tehlikelere maruz bırakıyor». dedi.

— « Ne gibi tehlike? » dedim.

— « Eğer dikkatle dinler, ve size söyliyeceğim şeyi anlarsanız hakîm ve mes'ut olursunuz. Fakat söylediğimi dikkatsizce dinlerseniz, bilâkis akılsız ve bedbaht olur ve bütün hayatınızı mezahim ve cehaletler içinde geçirirsiniz. Bu muamma nev'ama Sfenks'in arzettiği muammaya benzer. Bilirsiniz ya, Sfenks bilmecesini bulan, tehlikeden kurtulur, fakat bulamıyan Sfenks tarafından helâk edilirdi. İşte benim size vereceğim izahattan da hemen bu netice hasıl olacaktır, zira cinnet insanlar için Sfenks gibidir. Burada tasvirler içinde, iyi veya kötü olan ve yahut hayatta ehemmiyeti olmıyan şeyler gösteriliyor. Bunu bulamıyan biri zuhur ederse, o cinnetin istisâl ve tedmirine duçar olur. Her ne kadar bu tedmir, Sfenks'in felâketzedelerini birden bire öldürdüğü gibi değilse de, azar azar tedricî bir surette cefa ve ukubetlerle vaki olur. Eğer bilâkis bütün bunlar tamamile anlaşılmış

ise, o vakit cinnet zayi olur, insan ondan kurtulur ve bütün hayatını asudegî ve hakikî saadet içinde geçirir. Binaenaleyh dikkatli olunuz, ve gaflette bulunmayınız.»

IV

—« Eğer bütün bunlar dediğiniz gibi ise *Hercule* namına kasem ederim ki, bizim merakımızı arttırıyorsunuz».

—« Evet söylediğim gibidir».

—« Öyle ise izah ve tefsirinize başlıyınız; bizi bu hususta çok dikkatli bulacaksınız, çünkü bunu dinlemek, şüphesiz bizim için faydalı olacaktır.» O sırada ihtiyar eline bir değnek alarak ve bunu tablonun üzerine götürerek:

—« Bu hisarı görüyor musunuz?» dedi.

—« Evet, görüyoruz».

—« Evvelâ bilmelisiniz ki, bu mahallin ismi (Hayat) tır, ve bu kapı önünde tehacüm eden kalabalık, hayata davet edilecek olan kimselerdir. Bunların içinde diğerlerinden daha yüksek görünen ve bir elinde bir kâğıt tutan, diğer elile de işaretler veren ihtiyarın ismi, (Akıl perisi) dir. O, hayata girecek olanlara, yapacakları şeyi emir, ve mes'ut olmak için hayatta takip edecekleri yolu gösteriyor.»

V

— « Onun gösterdiği hangi yoldur, ve oraya nasıl girilir ? »

-- « Kalabalığın girdiği bu kapının yanında, büyük bir ikna kuvvetini haiz ve pek mülâyim görünen, elinde bir kâse tutan kadının oturmuş olduğu taht gibi şeyi görüyor musun ? »

— «Görüyorum, bu kadın kimdir?»

— «Buna (İğfal) namı verilir. Bütün insanları idlâl eden, yolunu şaşırtan odur.»

— «Sonra ne yapar?»

— «Hayata girenlerin hepsine kâsesi içindeki şerbeıinden içirir.»

— «Bu, nasıl şerbettir?»

— «Bu şerbet hata ve cehaletten yapılmış bir şerbettir.»

— «Ya sonra?»

— «Bu şerbeti içenler hayata yürürler.»

— «Herkes bilâistisna hata şerbetini içer mi?»

VI

— «Herkes içer, şu kadar var ki bazısı daha ziyade, bazısı daha az içer. Kapının üstünde muhtelif çehrelerde olmakla beraber hepsi şuh ve cazibedar olan kadınları görüyor musun?»

— «Evet, görüyorum.»

— «Bunların adı da (Zan), (Hırs) ve (Şehvet) tir. İnsanların çoğu hayata girdikleri vakit bu kadınların üzerlerine atılırlar, onları, kolları arasına alırlar ve sonra da birlikte götürürler.»

— «Nereye götürürler?»

— «Onlardan bazılarını emin bir yere götürürler. (İğfal) tarafından aldatılmış olan diğerlerini de imha ederler.»

— «Aman Allahım, bize ne garip bir şerbetten bahsediyorsunuz!»

— «İşte, söylediğimiz bu kadınlar bu kimselere, en büyük iyiliklere, asude ve mes'ut bir hayata sevkedeceklerini vâdederler; fakat bunlar İğfal kâsesinden içtikleri, hata ve cehaletle aldatıldıkları için hayat seyirlerinde iyi yolu bulamazlar, ve bunlardan evel girenler gördüğünüz gibi rastgele şuraya buraya sevkedilirler.»

VII

— «Onları görüyorum, fakat bu köre benziyen ve

bunamış gibi görünen, ayağı bir mermer kürre üzerinde olduğu halde ayakta duran kadın kimdir?»

— «Onun adı (Tâli) dir. O, sade kör ve çılgın değil, ayni zamanda sağırdır da.»

— «Öyle ise, onun ne gibi meşgulıyetleri vardır?»

— «Rastgele her tarafa koşar. Bazı kimselerin, başkalarına verecek veya bırakacak oldukları şeyler için gönüllerini cezbeder; bir müddet sonra bunlardan da verdiğini alır. İhsanlarında istikrar etmiyerek onları gelişi güzel başkalarına verir; onun mütelevvin tabiatını gösterir bir alâmeti de vardır.»

— «Bu alâmet nedir?»

— «Üzerinde ayakta durduğu mermer küre.»

— «Bu alâmetin hakikî manası nedir?»

— «Ettiği ihsanlarda emin ve müstakar hiçbir şey olmadığını ve ona inanmak kendini büyük ve tehlikeli sukutlara maruz bırakmak demek olduğunu anlatıyor.»

## VIII

— «Maamafih, onun etrafında bir insan kalabalığı tehalükle koşuşuyor; bunlar ne istiyorlar; ve nasıl kimselerdir?»

— «Bu adamlara, (Sersemler) denir; bunların muhakemeleri noksandır. Herbiri (Tâli) in gelişi güzel dışarıya attığını kendisi için istiyor.»

— «Nasıl oluyor da bunların yüzlerinde ve tavru hallerinde bukadar farklar görünüyor? Bazıları hasret, bazıları neş'e içinde, diğerleri de ellerini uzatmış ye'se duçar olmuş görünüyorlar.»

— «Şâd ve mütebessim olanlar bu kadından birkaç lûtfa mazhar olanlardır ki, ona (Güzel tali) namını verirler. Diğer elleri uzanmış ve ye'se kapılmış gibi görünenler de malik oldukları şeyler başkalarına verilmek üzere kendilerinden geri alınan

kimselerdir, bunlar da, ona (Tâlisizlik) veya (Kötü tâli) namını verirler.

— «O, bunlardan bazılarına bukadar mesrur olmaları için ne verebilir ve diğerlerinden de böyle meyus olmaları için ne alabilir?»

— «Onun onlara verdiği; insanların, hayır ve iyilik telâkkî ettikleri şeylerdir.»

— «Öyle ise bu hayır ve iyilikler nedir?»

— «Bunlar şüphesiz zenginlikler, şeref, asalet, aile teşkili, mesnet ve cah, kırallıklar, imparatorluklar ve sair buna müşabih şeylerdir.»

—«Peki ama bunlar hakikî hayır değil midir?»

— «Bilâhara bu meseleyi gene tekrar görüşebiliriz. Şimdilik tablonun izahına devam edelim.»

— «Muvafık.»

IX

— «Bu kapının ötesinde, daha yukarda, diğer bir hisar ve bu hisarın dışında şuh kadınlar gibi süslenmiş birçok kadınları görüyor musun.»

— «Evet, tamamile.»

— «İşte bu kadınların adı (Sefahat), (Fıskufücur), (Perhizsizlik), (Hırs) ve (Müdahene) dir.»

— «Bunlar neden orada bulunuyorlar?»

— «Yolda (Tâli) tarafından bâzı lutuflara mazhar olanları gözlüyorlar.»

— «Ya sonra?»

— «Sonra, onların üstüne atılıyorlar, kolları arasına alıyorlar. Yaltaklanıyorlar, onlara her türlü kötü ve mezmum hallerden, zahmet ve meşakketlerden berî tatlı bir hayat vadederek kendilerile birlikte kalmıya davet ediyorlar. Eğer bunlardan biri onların vaitlerine aldanır da kendisini zevk ve safaya kaptırırsa, bu hayat peşin ona tatlı ve cazip gelir; fakat, onun sekri az zamanda dağılır ve o vakit yalancı

ve sahte zevklere daldığını, afetzede ve mağdur olup kendisile eğlendiklerini anlar, tâliin kendisine verdiği şeyleri sarfettikten başka bu alüfetlerin esiri olduğunu, bin türlü tahkirlere, namussuzluklara maruz kaldığını, hâsılı onlara yaranmak için meselâ hırsızlık, küfür hainlik, haydutluk, hulâsa hiçbir cinayetten çekinmemek gibi bin türlü rezaletlerde bulunduğunu anlar.

İşte bu bedbaht, elinde bir şey kalmadığı vakit mücazat ve ukubete terkolunur.»

X

— «Bu mücazat nedir?»

— «Arkada, biraz yukarda küçük bir kapı ve orada dar ve karanlık bir mahpes var, görüyor musun?»

— «Evet»

— «Bu mahpeste bir alay murdar, kerih, ve pis paçavralarla telebbüs etmiş kadınları da görüyor musun?»

— «Evet görür gibi oluyorum.»

— «İşte bunlardan biri, elinde bir kamçı tutan, (Mücazat ve terbiye) namını taşıyan kadındır. Başını dizleri üzerine koyan kadının ismi de (Gam ve hüzün) dür; Saçlarını yolan bir digerinin ismi de, (Acı ve ıztırap) tır.»

— «Ya yanında kendinden daha zaif, kerih ve korkunç bir kadın bulunan bu çirkin, zaif ve ayni zamanda çıplak adam kimdir?»

— «Bu adama (Ahüenin) yahut (Nale ve fegan) ismi verilir. Yanındaki hemşiresi (Yeis ve ümitsizlik) tir. İşte o bedbaht adamı bu canavarlara verirler; bin türlü eza ve cefalara maruz kalarak hayatını onlarla geçirir. Sonra onu İdbarın bulunduğu başka bir meskene atarlar, her nevi sefaletlere maruz kalarak kederli günlerinin bakiyesini o meskende geçirir, elverir ki töbe ve nedamet onun imdadına yetişsin.»

## XI

— «Eğer nedamet ve töbe imdadına yetişirse, ne olur?»

— «Onu mihnetlerinden kurtarır, ve ayni zamanda ona hüsnü niyetle beraber, fikir veya imânı arkadaş verir ki bu, onu hakikî yola ve hakikî bilgiye, bâzan da iğri yola veya irfansızlığa sevkeder.»

— «Ya bundan sonra?»

— « O vakit, eğer onu hakikî yola, yahut hakikî bilgiye sevkeden fikrin ayakalarına kendisini bağlıyacak kadar mes'ut ise, fikir onu batıl düşüncelerinden ve hatalarından kurtarır, ve bu suretle, o kimse de hayatının bakiyesini huzur ve saadet içinde tamamlar, fakat yanlış yolun, yahut yanlış bilginin onu tekrar dalâletlere atması imkânı da vardır.»

## XII

— «Herkül'e kasem ederim, işte bu da bir korkunç tehlike! fakat bu yanlış yol ve yanlış bilgi nedir?»

— «Öteki hisarı görüyor musun,?»

— «Pek iyi görüyorum.»

— «Hisarın haricinde ve methalin yakınında ayakta bir kadın var, bütün temizlik ve intizamın müşahhası değil mi?»

— «Evet, temizlik ve ayni zamanda intizamın müşahhası.»

— «Avam ve teemmülsüz kimseler ona (Marifet) ve yahut (Bilgi) namını veriyorlar! Fakat bu isim ona yakışmaz, çünkü bu bir yanlış zehaptır. Maamafih hakikî bilgiye vasıl olmayı arzu eden en hakîm adamların bile onun yanında bir müddet eğlendiklerini görüyoruz.»

— «Peki, hakikî bilgiye sevkeden bir başka yol yok mudur?»

— «Hayır, bir tek yol vardır.»

XIII

— «Ya bu hisara giden ve gelenler kimlerdir?»

— «Bu adamlar yanlış yolun ve yanlış bilginin deli divanesi olan aşıklarıdır. Fakat bunlar hakikî yolda yaşadıklarını zan ve kıyas ediyorlar.»

— «Onların atları nedir?»

— «Bunlara şair, ilmi beyan muallimi, fenni münazara erbabı, musıkişinaslar, hesabcılar, hendeseciler, hey'etşinaslar, münakkitler, hissîler, meşaîler, vesaire denir.»

XIV

— «Ya her tarafa koşuştuklarını ve demin söylediğiniz kadınlara cazip bir surette müşabih olduklarını ve aralarında Perhizsizliğin bulunduğunu söylediğiniz bu kadınlar kim?»

— «Aynı kadınlar.»

— «Onlar da bu ikinci hisara girerler mi?»

— « Evet, fakat nadiren; ve birincidekilerden daha başka türlü.»

— «Zanlar da bunlarla beraber midir?»

— «Şüphesiz. Bu gördüğünüz adamlar iğfalin kendilerine verdiği şerbetin el'an bakiyelerini hisseden adamlardır. Onlar henüz cehaleti ve bununula beraber bazan da cinneti muhafaza ediyorlar. Onlar ne vakit hatalarından ve diğer noksanlarından, yanlış bilgilerinden vazgeçerler, ve kendileri için bir panzehir olan hakikî ilim yoluna girerlerse ancak o vakit hatalarını ve sair yanıldıkları şeyleri tashih ederler. O vakit televvüs ettikleri cehaletten, yanlış zanlardan ve sair seyielerden kurtulurlar. Fakat yanlış yolda kaldıkça; oradan aldıkları fena dersler hasebile tam bir serbestîye mazhar olamaz ve hiç bir seyieden kurtulamazlar.»

XV

— «O halde hakikî yola sevkeden yol nedir?

— « Yukarıda gayrı meskûn ve tamamile ıssız bir yol görüyor musun?»

— «Evet görüyorum.»

— «Bir küçük kapı ve bu kapının önünde az işlek bir patika da görüyor musun? Bu patika taşlık ve belki hemen geçilmesi güç bir yer olduğu için oraya pek az kimse giriyor.»

— «Evet tamamile farkediyorum.»

— «Orada sarp, dik ve yaklaşılması güç bir tepe vardır ki, geçitleri dar ve derin uçurumlarla kuşanmıştır.»

— «Görüyorum.»

— «İşte hakikî yola sevkeden yol oradadır.»

— «Anlaşıldığına nazaran bu yol çok güç ve çetin olmalıdır.»

— «Tepenin zirvesinde her tarafı sarp ve dik, pek yüksek büyük kayayı görebiliyor musun?»

— «Görüyorum.»

XVI

— «Kayanın üzerinde şu metin ve vıkarlı iki kadını da görüyor musun? Onlar,sanki ellerini pek ziyade sevinç ve sürur ile uzatıyorlar.»

— «Evet ben onları görüyorum, fakat onlara ne derler?»

— «Birinin adına, Riyazat, diğerinin adına Sabır derler ki, bunlar iki hemşiredir.»

— «Ellerini böyle neş'e ile niçin uzatıyorlar?»

— «Onlara yaklaşanları korkusuz ve cesaretle meydanı aşmıya teşvik ediyorlar, ve artık zahmet çekmek için çok zamanları kalmadığını ve onları iyi yola götüreceklerini temin ediyorlar.»

— «Kayanın yanına yaklaşanlar oraya nasıl tırmanıyorlar? Çünkü ben bu kadınlara götüren hiç bir yol göremiyorum.»

— «O vakıt bu kadınlar, bulundukları zirveden inerek onları kendilerine çekerler. Sonra bir müddet

nefes almak için onları bir az istirahata bıraktıktan sonra, kendilerini hakikî yola sevkedeceklerini vadederek, onlara kuvvet ve itimat verirler, ve yolun nekadar iyi, düz ve mükemmel olduğunu, bir tehlike bulunmadığını gösterirler. Zaten bu söylediklerimi sen de görebilirsin ya!»

— «Jüpiter namına, ben de öyle hükmediyorum.»

XVII

İhtiyar sözüne devam ederek:

— «Bu korunun önünde lâtif manzaralı bir yer görüyor musun? Sanki tamamile ziyaya garkolmuş bir çayır, denebilir.»

— «Evet, evet görüyorum»

— «Bu çayırın ortasında diğer bir hisar, yahut diğer bir kapı da görüyor musun?»

— «Evet, fakat bu yerin adı nedir?»

— « İşte mes'utların ikametgâhı, bütün Fazilet ve Saadetlerin meskeni oradadır.»

— «Oh! burası ne kada· lâtif görünüyor!»

XVIII

— «Kapının yakınında cazip bir güzelliği haiz olan kadını görüyor musun? Asaleti, yüzünün bütün hatlarında görünüyor. O, yaşça ilerlemiş, zinetsiz ve sade bir elbise giymiş; o, mermer bir küre üzerinde değil, fakat murabba şeklinde yontulmuş ve iyi yerleştirilmiş bir taş üzerinde duruyor. Bu kadının yanında iki genç kadın da var ki, bunlar hiç şüphesiz kızlarıdır.»

— «Evet öyle görünüyor.»

— «İşte bu kadınlardan ta ortada bulunanı Hakikî Yoldur. Yanındakilerden biri Hakikattır, öteki de, İkandır.»

— «Fakat bunlar niçin yontulmuş murabba bir taş üzerinde bulunuyorlar.?»

— «Bu, bir remizdir. Bu remiz, yolculara kendilerine doğru sevkeden yolun emin ve sabit olduğunu, ve eğer onlara ihsanlarda bulunacak olursa, bu atiyeleri alanların kat'î ve daimi surette onları kazanmış olduğunu anlatmak istiyor,»

— «Bu atiyeler ne gibi şeylerdir.?»

— «Bunlar Huzuru kalp ve İtminandır;»

— «Bunlar nereden zuhur ediyor?

— «Bunlar emniyetten zuhur ediyor ki, burada bulunan kimse, bütün ömründe elemli bir hadiseye duçar olmaz.»

XIX

*Hercule* aşkına, işte hakikaten arzu olunacak atiyeler; fakat bu kadınlar niçin hisarın haricinde bulunuyorlar»

— «Dışarda bulunan ve aynı zamanda oraya vasıl olan kimselere ihtimam etmek ve bunları pek kudretli ve tesirli devalarila tedavi etmek için. Onlar, bunları kuvvetlendirdikten sonra Faziletlere sevkederler.»

— «Bu nasıl oluyor, anlıyamadım?»

— «Şimdi anlarsın, dinle. Eğer bir adam ağır hasta ise, şüphesiz bir hekim aramıya gider. Bu hekim onu hastalığını tevlit eden ahlatı rediyeden tathir ve sıhhatini iade eder; eğer tesadüfî olarak hasta, hekimin emirlerine tâbi olmıyıp reddetse, hastalığından dolayı hatasının cezasını çekmiş ve belki hastalığın şiddeti altında zebun kalarak helâk olmuş olacaktır değil mi?»

— «Bunun böyle olması aşikâr.»

— «İşte bu böyle olduğu gibi, bir kimse hakikî yolun ikametgâhına vasıl olduğu vakit, bu ona ihtimamlarda bulunarak ilâçlarını verir, ve bu suretle o kimseyi evvelâ geldiği vakitki itiyatlarından tathir ve bütün seyielerinden tahlis eder.»

— «Bu seyieler ne gibi şeylerdir?

— «O kimsenin (İğfal) kâsesinden içtiği Cehalet

ve Hatadır. Sonra Kibir, Hırs, Perhizsizlik, Gazep, Tamâ, Kin, Şehvet, hasılı birinci hisarda iken kendini telvis eden fenalıklardır.»

## XX

— «O bunları tasfiye ettikten sonra bu adamı nereye gönderiyor?»

— «İlim ve sair Faziletlerin bulunduğu yerlere gönderiyor.»

— «Bu Faziletler nedir?»

— «Kapının iç tarafında bir kadın alayı görüyor musun? onların cazip güzelliğine edep ve terbiyelerine, süslerinin tevazu ve sadeliğine de dikkat et; onların bütün şahsiyetlerinde, öteki kadınlarda olduğu gibi hiç bir gösteriş, hiç bir tekellüf va sahtelik yoktu.»

— «Evet, onları görüyorum, fakat isimleri nedir?»

— «Birinin adı, İlimdir; ötekiler de hemşireleridir ki : Kuvvet, Adalet, İsmet, Tevazu, Hürriyet, Riyazat ve Hilmiyettir.»

— «Aziz ihtiyar, bizde ne güzel ümitler uyandırıyorsun.»

— «Evet, fakat eğer dediklerimi iyi anlar ve işittiklerinizi mevkii file koyarsanız..»

— «Bunu yapmıya çalışacağız.»

— «O halde selâmetiniz müemmen olacaktır.»

## XXI

— «Onlar bir insanı terbiyeleri altına aldıkları vakit onu nereye sevkederler?»

— «Validelerine.»

— «Validelerine mi, o da kim?»

— «Saadet.»

— «Nasıl saadet?

— «Bu tepenin en yüksek noktası ve büyük hisarların da en yüksek mevkii olan bu yere götüren yolu görüyor musun?»

— «Evet.»

— «Bu en yüksek tepenin dehlizinde ihtişamlı güzelliği olan bir kadın, yüksek bir tahtta oturuyor. Giyinişi zarif ve kibarca, fakat debdebesiz.. Güzelliğini daha yükselten bir çelenk ile tetviç olunmuş.»

— «Bu tafsilâttan hiç birini kaçırmıyorum.»

— «İşte bu kadın, Saadettir.»

## XXII

— «Bir kimse buraya vasıl olduğu vakit, ne yapar?»

— «Burada Saadet ve sair Faziletler, en büyük muharebelerde zafer kazanmış olan kimselere sakladıkları mükâfatı verirler ki, bu bir taçtır.»

— «Bu tacı ne gibi muharebelerde zafer kazanan kimselere veriyorlar?»

— «İnsanı evvelce okşıyarak kendilerine esir ve sonra da helâk eden mühlik canavarların en dehşetlisine karşı yapılan en azgın muharebelerde zafer kazananlara veriyorlar. İşte bu muharebede bu kimseler, bu canavarların hepsini maglûp ederek kendilerinden uzağa atmış ve nasıl evvelce onların esiri olmuşlarsa, şimdi de kendileri onları esirliğe mecbur etmiş ve efendi mevkiine geçmişlerdir.»

## XXIII

— «Hangi canavarlardan bahsediyorsun? Öğrenmek için sabırsızlanıyorum.»

— «Evvelâ Cehalet ve Hatadan. Bunların canavar olduklarına inanmıyor musun?»

— «Evet, evet onlar dehşetli canavarlardır.»

— «Bundan başka Keder, Acı, Tama, Perhizsizlik

ve diğer mesavi nasıl bu adamı evvelce zebun etmişse o da bunların hepsini şimdi öylece zebun ve mağlup etmiştir.»

— «Aman ne güzel muvaffakiyet, ne şanlı zafer! Fakat ona verilen tacın ne gibi hasiyeti vardır?»

— «Delikanlı, bu taç, saadetin zımânıdır. Bunu kazanan, şahane bir surette mesut olur, ümitlerini başkalarına bağlamıyıp ancak kendine bağlar, ve bütün hayırları da kendinde bulur.»

XXIV

— «Bu ne şanlı ve parlak zafer! Fakat tacı aldıktan sonra onlar ne yaparlar, ve nereye giderler?»

— «Faziletler onu alıp evvelce azimet ettikleri mahalle sevkederler. Orada ikamet edenleri ve daima batmak tehlikesine maruz olup serseri bir surette şuraya, buraya dolaşan, bedbaht ve elîm bir hayat sürükliyenleri onlara gösterirler. Onlar mağlûp olmuşlar ve düşmanları tarafından bazıları Perhizsizlik, bazıları Kendini beğeniş, bazıları da Tama, yahut Tefahur, hulâsa halâs olamıyacakları bütün seyyiat tarafından esir ve mahpus olarak kullanılmışlardır.

Kendilerini zincirliyen bağlarla bağlanmış oldukları halde bundan kurtulmıya ve buraya gelmiye muktedir değillerdir. Bütün hayatları daimî ıztıraplar içinde geçer, çünkü hakikî ve doğru zihaba sevkeden yolu bulamamışlar ve Akıl perisinin kendilerine verdiği nasihatleri unutmuşlar ve tutmamışlardır.»

XXV

— «Söylediklerin pek makul görünüyor, fakat Faziletler bu kimselerin evvelce çıktıkları mahalleri ne sebeple tekrar gene kendilerine gösteriyorlar. Buna aklım ermiyor.»

— «Çünkü bunlar bariz bir surette arada ne olup

bittiğini bilmediklerinden İğfalin kâsesini içmekle kendilerini zehirleyen Cehalet ve Hata sebebile farziyata ram olmuşlar, şerri ve hayrı biribirine karıştırarak bunları yekdiğerinden ayıramamışlardı. İşte şimdi gene ayni yerde ikamet edenlerin hayatı gibi, onlar da bu sebepten bedbaht bir hayat yaşıyorlardı. Fakat, şimdi hakikî menfaatlerini tamamile bildikleri için tatlı bir mevcudiyetleri var. Diğerlerinin acınacak hallerini temaşa etmekle de onların maruz kaldıkları felâketlere ibret ve intibahla muttali oluyorlar.»

## XXVI

— « Peki onları temaşa ettikten sonra bunlar ne yapacaklar ve nereye gideceklerdir?»

— « İstediklerini yapabilirler ve istedikleri yere gidebilirler. Bunlar herhalde (Gorycus) ün [1] mağarasından daha emin bir yerde bulunacaklardır. Bundan sonra nereye gitseler mesut yaşıyacaklarına ve hiçbir felâkete maruz kalmıyacaklarına emindirler. Onlar heryerde hekimin hastalarını istikbal ettiği hahişle istikbal olunacaklardır.

— « Demin canavar tesmiye ettiğiniz bu kadınlardan korkmazlar mı? Onların kendilerine fenalık etmelerinden çekinmezler mi?»

— « Hayır, bundan sonra onları ne Keder, ne İztırap, ne Perhizsizlik, ne Tama, ne Fakır, ne de herhangi bir canavar iz'aç edemiyecektir; onlar artık kendilerinin efendileri olmuşlar ve bundan sonra onların tecavüzlerinden masun kalmışlardır. Yılan tutan kimseler için nasıl tehlike yoksa, onlar için de tehlike yoktur. Filhakika sokmaları herkes için mühlik olan zahifelerden yılan tutan kimselerin korkuları yoktur. Çünk üonlar panzehire maliktirler. Ayni suretle

[1] (Kilikya) da ziraat perisi ile sair perilere tahsis olunmuş bir mağaradır.

bahsettiğim adamlar için de korkacak hiçbir şey yoktur. Çünkü bütün fenalıkların devası, kendilerindedir.»

## XXVII

— «Sizin izahatınız bana pek doğru geliyor; fakat bu tepeden iner gibi görünen adamların kimler olduğunu da bana söyleyiniz. Bunlardan bazılarının başında taç var, mesrur ve şadan görünüyor; diğerlerinin ise taçları yok ve hüzne müstağrak olmuşlar, ümitsizliğe düşmüşler. Onların başları ve kalçaları parçalanmış, kendilerini hırpalıyan kadınlar da görülüyor.»

— «Taçları olanlar doğru yola mesut olarak vâsıl olmuş kimselerdir, işte meserretleri bundan ileri geliyor. Taçsız gördüğün kımseler ise, bu yoldan şiddetle ret ve Sabra kadar vâsıl olmak için cesarete malik olmadıklarından kederle meşbu ve derin bir surette bedbaht olarak avdet edenlerdir. İşte bunlar gerisin geriye gene yerlerine geliyorlar ve hangi yolu takip edeceklerini bilmiyerek, şurada burada avare dolaşıyorlar.»

— «Ya onlara refakat eden kadınlar kimlerdir?»

— «Keder, Elem, Yeis, Ümitsizlikler, Rezalet, Namussuzluk ve Gehaletlerdir.»

## XXVIII

— «Desenize, bunlar bütün mesavi tarafından takip edilmişlerdir.»

— «Evet. Jüpiter namına, öyle ..»

— «Maamafih Şehvet ve İğfalin ikametgâhı olan birinci hisara girdikleri vakit felâketlerinin sebebini asla kendi üzerlerine konduramazlar; doğru yolu ve onu arıyanları şiddet ve mubalâga ile ret ve muaheze ederler. Onlar bu kimseleri kendilerinin yaşadıkları lâtif hayatı terkederek birçok güzelliklerden mahrum kaldıkları için, bedbaht ve sefil görürler.»

— «Ne gibi güzellikleri kastetmek istiyorlar?»

— «Sefahat, Fisku fücur ve Perhizsizlik. Çünkü onların bu dünyada en büyük zevk ve mazhariyetleri, yemek, içmek ve hayvanlar gibi yaşamaktır.»

XXIX

— «Ya bu kadar beşuş ve şatır olarak gelen şu kadınlar kimler?»

— «Bunlar Fikirlerdir. Şimdi faziletler içinde olan kimseleri doğru yola sevkettikten sonra, diğerlerini de getirmek için dönüyorlar ve getirdikleri kimselerin tamamile mesut olduklarını bildirmek istiyorlar.»

— «Acayip; onlar faziletlerin makamına kadar gidemiyorlar mı?»

— «Hayır, Fikir ve İrfana kadar nüfuz etmelerine müsaade edilmemiştir. Onlar yalnız insanları hakikî yola bırakırlar. Bir kere hakikî yol bunları aldı mı, ötekiler, hamulelerini boşaltan gemilerin başka hamule almak için geldikleri gibi, diğerlerini aramak üzre gerisin geriye dönerler.»

XXX

— «Tavzihlerinizde hiçbir eksik yok; maamafih akıl perisinin hayata girenlere emrettiği şey hakkında bize henüz bir şey söylemediniz.»

— «O onlara cesaretle mücehhez olmalarını tavsiye ediyor. Siz de bu suretle cesur olunuz ki, bir şey atlamadan hepsini size bir bir anlatayım.»

— «Teşekkür ederim.»

İhtiyar ellerini tabloya doğru uzatarak:

— «Bir mermer kürre üzerine basıyor gösterilen şu kör kadını görüyor musun? Buna, Tâli tesmiye olunduğunu daha evel söylemiştim»

— «Görüyorum».

XXXI

— «Akıl perisi, ona itimat olunmasını ve verdiği

atiyelerin payidar ve devamlı olduğuna inanılmamasını ve bu atiyeleri insanın kendininmiş gibi bilmemesini tavsiye ediyor, çünkü ekseriya yaptığı gibi bunu başkasına ikram etmek için bizden gaspetmesine kimse mâni olamaz. İşte bunun için Akılperisi onun atiyelerine aldanılmamasını ve bize bu ihsanlarda bulunduğu vakıt fevkalâde sürur gösterilmemesini; bunları bizden aldığı vakıt te mahzun olunmamasını, size evvelce söylediğim gibi herşeyi tesadüfî ve keyfî olarak yaptığı, şuurî surette hareket etmediği için onun hakkında ne muaheze ve ne medihlerde bulunulmamasını tavsiye ediyor. Akıl perisi onun yaptığını takdir ve itikatsız bankerleri taklit etmemeyi nasihat ediyor. Bu bankerler kendilerinin imiş gibi kendi avuçları içine konulan parayı tahassürle alırlar ve geri istenildiği vakit bunu evelce bir emanet olarak aldıklarını ve verenin daima bunu almakta hür olduğunu hatırlamıyarak, derin surette müteessir olurlar. İşte Akıl perisi servet ve eltafın bu suretle kabul edilmesini, verdiği ihsanın akibinde daha ziyadesini vermek ihtimali de olduğunu ve biraz sonra sade verdiğini değil, fakat alanın nesi var nesi yoksa onu da beraber almayı kendine eğlence ittihaz ettiğini hatırlamayı da nasihat ediyor. Akıl perisi onun verdiği ihsanları kabul etmiyi ve fakat bunlardan uzaklaşıp payidar ve gaspedilemiyecek olan atiyelere nazarlarını çevirmekte gecikmemeyi nasihat ediyor.»

## XXXII

— «Bu payidar olan atiyeler ne gibi şeylerdir? »

— Eğer elde edilebilirse, «Hakikî yolun atiyeleridir.»

— Bu Hakikî yol nedir? »

— «Bize faydalı olan şey hakkında tam düşünmemizi temin eden ilimdir. Onun bize verdiği şey için bir tehlike yoktur, daima bizim malımızdır; bize

hiç bir ıstırap ve sıkıntı vermez. Akıl perisi hemen ona şitap etmiyi ve evvelce size söylediğim Şehvet ve Perhizsizlik tesmiye olunan bu kadınlardan uzaklaşmıyı emrediyor. Kazarâ onlara yaklaşılmış olsa bile, yanlış yola sevkedecek olan vaitlerine asla itimat etmemelidir. Çabuk geçip tevakkuf etmiyerek istenilen şeyin hemen alınmasını ve onun nezdinde bir kaç zaman kalınıp derhal hakikî yola iltica edilmesini emrediyor. İşte Akıl perisi tarafından yapılan tavsiyeler bunlardır. Bunları nazarı itibara almıyan ve yahut anlamıyan kimse şerir olur ve sonu fena olur.»

XXXIII

— «Ey yabancılar ! İşte bu tablonun temsilî istiaresinin bize gösterdiği şey budur. Eğer bundan daha fazla tafsilât isterseniz, size vermiye ve bildiğimi söylemiye hazırım.»

— «Söyledikleriniz pek aşikâr. Maamafih; Akıl perisi yanlış yoldan ne alınmasını tavsiye ediyor?»

— «Faydalı olduğu görülen şeyleri.»

— «Onlar nedir?»

— «Edebiyat ve Eflâtuna nazaran gençliğe gem olan ve onu vâhi şeylere dalmaktan meneden bâzı ilimler.»

—«Hakikî yola vasıl olmak için bu malûmatı kazanmak elzem midir?»

— «Asla, bunlar yalnız bu yola yaklaşmıyı kolaylaştırır. Fakat, insanların daha faziletli olmasına yaramaz.»

— «Acayip, siz bu malûmatın hayırlı adamlar yetiştirmiye mi yarayacağı kanaatindesiniz?»

— «Her ne kadar bu malûmatın nev'ama yardımları olsa da, bunlar olmaksızın da insan faziletli olabilir. İşte size bir mukayese yapayım: Bir tercüman vasıtasıle ecnebî lisanla yapılan bir muhavereyi tâkip edebiliriz, değil mi? Maamafih, ibarelerin manası, daha

âlâ kavranabileceği için, o lisanın, kendisini bilmek elbette faydalıdır. İşte bunun gibi şu söylediğim malûmatın muaveneti olmadan, tamamile faziletli olmak mümkündür [1].»

## XXXIV

— «Ulumu fünun sahibi olanlar hayırlı adam olmak için diğerlerinden daha iyi şerait altında mı bulunuyorlar? »

— «Diğerlerinden daha iyi şerait altında nasıl bulunabilirler? Çünkü onlar da ötekiler gibi hayır ve şer hakkında yanlış fikirlere sahip, ve onlar gibi her türlü seyielere karışmşlardır. Edebiyatta tefevvuk etmek ve bütün ilimlere malik olmakla beraber ötekilerden daha az müfrit, fâsık, tamâkâr, haksız, alçak, ve akılsız değildirler.»

— «Doğru onlarda bu nakise ekseriyetle görülür.»

— «O halde, bu adamlar malik oldukları ilimlerden dolayı nasıl olur da diğerlerinden daha kolay fazilet sahibi olabilirler?»

## XXXV

— «Bunun mümkün olmadığını şimdi ispat ettiniz; fakat bunlar hakikî yola yaklaşıyorlarmış gibi niçin ikinci hisarda ikamet ediyorlar?»

İhtiyar cevap vererek: — «Oturmalarının ne faydası var? Bir çok kimselerin ekseriya Perhizsizlik ve buna mümasil mesavi içinde olmakla beraber birinci hisardan çıkarak bu âlimleri çok geride bıraktıkları ve Hakikî Yola kadar gitmek için def'aten üçüncü hisara girdikleri görülür. Bir daha söyliyorum bulundukları yerde çok ihmal ve az itaat göstermekten başka bir şey yapmıyan bu âlimlerin diğerlerine karşı ne rüçhanları olabilir?»

[1] Burada bir metin noksanı görulüyor.

— «Bu nasıl olur?»

— « İkinci hisarda olanlar bilmediklerini öğrendiklerini zannederek sâde toplıyorlar; bu batıl itikat, yahut yanlış zan onları daha ihmalci yapıyor ve Hakikî Yola hahişle atılmıya mani oluyor. Farkında değilmisin ki, onlar, onlara vasıl olmak için birinci hisarı aşıyorlar. Demek oluyor ki, bunlar diğerlerinden daha faziletli değildirler. Onları ikaz ve irşat etmek ve Hakikî Yolda olmadıklarını ve yanlış malûmatla aldatıldıklarını kendilerine bildirmek için nedamet imdatlarına yetişmezse, diğerlerinden şüphesiz daha faziletli olmuş olmazlar. Binaenaleyh bunlar bulundukları halde kaldıkça mes'ut olamıyacaklardır. «İhtiyar sözüne devam ederek:

— «Yabancılar! bu vesayayı mevkii file koymanızı ve bunlar sizde halloluncıya kadar devamlı bir surette onlara kendinizi alıştırmanızı sizlere tavsiye ve bu hususta sizi teşvik ederim. Onları daima teemmül ediniz, daima nazarlarınız altında tutunuz, bundan başkalarına ehemmiyet vermiyiniz. Eğer böyle yapmazsanız, bütün bu işittikleriniz sizin için faydasız olmuş olacaktır.

## XXXVI

— « Nasihatlarınızı tutacağız. Faket Talihin insanlara, meselâ hayat, sıhhat, zenginlikler, zafer ve zinet şanu şeref ve sair bu cinsten verdiği şeyleri niçin hayırlar zümresine dahil etmediğinizi ve bunların zıddını da niçin fenalık ve şer diye telâkki etmediğinizi bize söyleyiniz. Halbuki, sizin bu hususta bize söylediklerinizi, bizim evvelce edindiğimiz bilgiye muhalif olmakla beraber doğru da görünmiyor.»

— « Eh! öyle ise, sana soracağım suallere doğru cevap ver.»

— « Çalışırım.»

— « Fena yaşıyan bir kimse için hayatın bir hayır olduğunu zannediyor musun?

— « Hayır bilâkis bu halde hayatın hakikî bir fenalık olduğunu zannediyorum.

« O halde bu adam için bir şer olan hayat, bizatihi nasıl bir hayır olabilir.»

— « Düşünüyorum ki, hayatı fena surette kullananlar için, hayat bir şer ise, onu iyi suretle istimal edenler için de bir hayırdır.»

— « Demek oluyor ki, sen bu suretle yaşamanın ayni zamanda şer ve hayır da olabildiğini anliyorsun, değil mi?»

— «Evet.»

XXXVII

— « Böyle yekdiğerini nakzeden cümleler dermeyan etmekten sakınmıyor musun? Öyle ya, ayni şeyin iyi veya kötü o'ması nasıl mümkün olur. Çünkü bunun ayni zamanda hem faydali hem zararlı olması hem sevilmesi hem sevilmemesi lâzımgelir. Bu zıddiyet bir araya gelebilir mi? Mamafih kötü yaşıyan bir kimse için de hayatın bir şer olduğunu nasıl kabul etmemelidir? Eğer hayat bu adam için bir şer ise, o halde hayat ta zatında bir şerdir.»

— «Doğru.»

— « Fakat yaşamak ve kötü yaşamak, bunların ikisi de ayrı ayrı şeylerdir. Sen de böyle düşünmüyor musun?

— « Şüphesiz ki ayrı ayrı şeylerdir.»

— « Demek oluyor ki kötü yaşamak bir şerdir, fakat yaşamak bir şer değildir. Zira o vakit iyi yaşıyanlar için de hayatın bir şer olduğu anlaşılmış olacaktır.»

— « Bu bana çok doğru görünüyor.»

XXXVIII

— « Madem ki hayata iyiler de kötülerde iştirak

ediyorlar, o halde hayatın kendi zatında ne hayır, ne de şer olduğuna hükmetmelidir. Cerrahide yapılan ameliyeler de bunun gibidir. Hastalara sıhhî olan yarmalar ve yakmalar, afiyette olanlara muzırdır. Onun gibi yaşamak bir fenalık değildir; fakat fena yaşamak fenadır.»

— « Doğru. »

— « Eğer bu muhakeme doğru ise, hicap içinde yaşamıyı mı, yoksa şerefle ve mertçe ölmiyi mi tercih edersin?

— « Tereddütsüz olarak şerefle ölmiyi tercih ederim.»

— « O halde ekseriya yaşamaktan ise, ölmenin daha faydali olmasına nazaran, ölmenin de bir kötülük olmadığı anlaşılıyor.»

— « Kabul ediyorum.»

— « Sıhhat ve hastalıklarda böyledir. Öyle zamanlar vardır ki sıhhatin devamı zararlıdır.

XXXIX

— « Aynı düşünceleri zenginlikler üzerinde de tatbik edelim. Servetlere gark olduğu halde kederli ve bedbahtça hayat süren kimseleri hergün görmüyor musunuz?

— « Jüpiter namına onlardan bir çoklarını görüyoruz.»

— « Kendilerinin daha mes'ut olmalarına zenginlikleri faide etmiyor değil mi?

— « Hayır şüphesiz, çünkü onlar kötülüklerle bulaşmışlardır.»

— « Böyle olunca, demek oluyor ki, fazilet ve saadeti husule getiren zenginlik değil, fakat doğru ve Hakikî Yoldur.»

— « Bunun şüphe götürür yeri yoktur.»

— « Şu neticeye varıyoruz ki, zenginlikler insan-

ların daha faziletli ve mes'ut olmalarına imdat etmediği cihetle bir hayır değildir.»

— « Bu neticenin kabuli zarurîdir.»

— « Demek oluyor ki, zenginliklerinden iyi bir temettü çıkarmıyı bilmedikleri için bazı kimselere zengin olmak faydalı değildir.»

— « Bana da öyle geliyor.»

— « Buna binaen malik olunmaması ekseriya faydali olan şey nasıl olur da hakikî bir hayır diye telâkki edilebilir.»?

— « Evet hakikaten bu mantıksız bir şey olurdu.»

— « Hulâsa zenginliği namusluca ve iyi bir surette kullanmıyı bilen kimse mes'ut, bilmiyenler ise acınacak bir adamdır.»

— « Bu netice bana tamamile doğru geliyor.»

## XL

— « İnsanların duygularına intizamsızlık ve teşevvüş veren onların bu şeyler hakkında ayrı ayrı fikirleri olmasıdır. Bazıları bunları bir hayır gibi telâkki edip ararlar. Bazıları ise bir şer gibi bilip onlardan kaçarlar. Bunları hayır olarak telâkki edenler bunlara malik olmakla mes'ut olacaklarını tasavvur ederler. Binaenaleyh bunlara malik olmak için her şeye razı olurlar, ahlâka, adalete mugayir olan hiç bir kötü fiilin önünden çekinmezler; bunları, mahveden hakikî hayır hakkındaki cehaletleridir. Bunlar, hayrın hiç bir vakıt prensip olarak şerre malik olamadığını bilmiyorlar.

Çok kimselerin hicap veren cinaî ef'al ile, yani haydutluk, hiyanet, katil munafıklık, sirkat ve sair bu gibi fena ahlâklar ile nihayetsız zenginliğe vasıl oldukları görülmüyor mu?»

— « Çok görülüyor.»

— « O halde şerrin, hayır prensipi olmıyacağı doğru ise ki, bu itiraz kabul etmez bir hakikattir, zenginliğin de membaı fena âmelde bulunabıleceği cihetle

bundan zenginliğin de bir hayır olmadığı neticesi tabiî olarak çıkar.»

— «Sizin muhakemeniz ret ve cerh olunamıyacak surette doğrudur.»

— « Kötü âmelde bulunmakla hikmet ve doğruluk iktisap edilemiyeceği gibi methe şayan ve faziletli ef'alde bulunmakla da fena ve ahlâksız bir adam olmak kabil değildir. Binaenaleyh, mücrim ve canilerin de zenginlikler elde etmeleri yani büyük bir şöhret almaları, zaferlere nail olmaları hulâsa hayatın bütün eğlence ve letafetlerine mazhar olmaları vaki olabildiğine nazaran bütün bu şeyleride hakikî hayırlar sırasına koymamak lâzım geldiği neticesi çıkarılmalıdır. Bunlar kendi zatında ne iyi ve ne de kötüdürler; asıl hakikî hayır marifet ve hikmete malik olmak ve asıl hakikî şer de buna mâlik olmamaktır.»

«İşte bana da kalırsa, bu oldukça doğru bir hükümdür [1]

XLI

— «Öyle ise kötü ef'alin hakikî hayırları husule getirdiğini zannetmek, hatalı ve idlâl idici bir fikir olur.»

XLII

Evvelce dediğimiz gibi, bu hayır zannolunan şeyler ne iyi ve ne de kötüdürler. Maamafih eğer bunlar fena amelden husule geliyorsa; onlardan kötülük beklemelidir. Fakat hepsi iyi amellerden olduğu gibi, kötü amellerden de husule gelir. Meselâ uyku ve uykusuzluk,

[1] Rumca metin burada bitiyor ve (kevis) le ihtiyar arasındaki muhavereye burada bitmiş nazarile bakıladilir. Maamafih (Kevis) tablosunun arapça tercümesi vardır ki. bunun iki son faslı fena bir lâtince ile tercüme edilmiş olarak birçok eserler içinde bulunmaktadır. Bu fasıllar evvelce söylenmiş olan fikirleri ihtiva etmekle beraber, fazla kimseler ve tabirlerle söylenilmiş olduğnnu da gösterir; fakat son cümle hiçolmazsa pek tabiî gözüküyor ki buda Ihtiyarın samilerinden ne suretle müsaade aldığını bilmektir. İşte biz de lâtinceden bunu aldk.

gezinme veya istirahat, bunlar bambaşka şeyler olduğu gibi rastgelen bir adamın eline, yani âlime olduğu gibi cahilin de eline geçebilir şeylerdir. Âlim için şahsî olan şey hayırdır. Cahile hassolan şey de şerdir. Adalet ahlâkı muntazam olan ve akılla muttasıf olan kimselerde bulunur. Zulüm ise, mahdut ve intizamsız akıllarda bulunur. Bu iki zıttın ayni kimsede bulunması imkânı yoktur. Bir kimse ayni zamanda hem uyumuş hem uyanık hem âlim ve cahil olmıyacağı gibi, evvelce de söylediğimi zannettiğim veçhile, yekdiğerine de mütebayin evsafa da malik olmaz.»

— «Evet bu nokta anlaşılmıştır. Bizim bütün mubahasalarımızdan bu netice çıkıyor.

XLIII

— «Öyle ise bütün bunlar hakikaten ilâhî bir prensip üzerine ibtina ediyor.»

— «Söylemek istediğimiz prensip nedir?»

— «Hayat ve ölüm, sıhhat ve hastalık, zenginlik ve fakır, hasılı ayni zamanda hayır ve şer olarak telâkki ettiğin bütün bu şeyler: farksız olarak insanların heyeti umumiyesine aittir.»

— «Evet, biz bu neticeye vasıl olduk ki, bu şeyler ne büsbütün hayır, ne de büsbütün şerdir, fakat bu prensipi tasdik ve teslim etmek için azıcık güçlük çekiyorum.»

— «Eğer buna mutmain olmıyorsan, demek oluyor ki ne bu fikirlere nufuz etmek ve ne de bu prensiplerden bunların bütün neticelerini çıkarmak hususunda senin alışkınlığın yoktur. Bunun için bütün hayatın müddetince bu arzettiğim hakikatları gözünün önünden uzaklaştırmamıya ve belki onları zihnine hakketmiye ve onlara alışmıya seni teşvik ederim. Eğer sende bazı vesvese ve kuruntular uyanırsa, benimle müşavere etmek için tekrar buraya gelirsin; ben de senin bütün şüphelerini gideririm.»

EFLÂTUNUN KÜLLİYATINDAN

# ALKİBYAT

Bu hatip, büyük humandan Alkibyat, Yunanistanın bu devlet adamı kablelmilât Atinada 450 senesinde tevellüt etmiştir, meşhur (Alcméonide) lerin neslinden idi. Bitynie'de 404 te vefat etmiştir.

Pek küçük iken yetim kalan Alkibyat, amcası Periclès tarafından yetiştirilmiş ve daha gençliğinde iken ruhunun kahraman, taşkın mizacila bir çok muharebelerde temayüz etmiştir. Alkibyat arzularının şiddeti, hayatının intizamsızlığile vatanın da, kendinin de felâketini mucip olmuştur. Sokrat kendisinden istikrah eden ve onu dinlemiye ehemmiyet vermiyen Alkibyatı ele geçirmiye muvaffak oluyor, ve en derin sevki tabiîsine, müfrit ihtirasatına yardım edeceğini kendine vadederek ona söylemek istediği şeyleri dinletiyor. Sokrat, ona suallerile iki nevi cehalet olduğunu öğretiyor; biri, bir şeyi bilmemek; diğeri, evvelkinden daha çok ağır ve hicap aver olmak üzere bilmediğini bilir zannetmek. Sokrat genç muhatabile birlikte cehaletlerinden ne suretle halâs olabileceklerini araştırıyor.

Sokrat, haricimizdeki şeyleri tanımak için insanın kendisini bilmesi lâzım geldiğini anlatıyor. Sokrat kendini bilmek demek, cismini ve cismine ait olan şeyi bilmek değildir. İnsan, ruh demektir. İşte hepimizin tanımamız lâzım gelen şey budur. Fakat ruh ta bizatihi karışıktır. Onda ulvî ve ilâhî bir şey vardır ki, ona

akıl denir; bu bizde Allahın sureti münakisesidir. Biz onda, aynada görünür gibi, sureti ilâhîyi görürüz. İşte her şeyden evel öğrenilecek şey budur. Çünkü bizim kendimizi ve başkalarını muhakeme etmemiz ancak onunla mümkündür, diyor. Bu kısmın diyaloğun esasî fikrini muhtevî olduğuna şüphe yoktur.

Sokrat, insana asıl tek bir şeyin lâzım olduğunu öğretmiştir ki, bu da insanın ruhunu tasfiye etmesi, doğru olanı bilip onun üzerine amel eylemesidir. Bunun haricindeki endişeler onun için ikinci derecede veya beyhude şeylerdi. Eflâtun da bu mesleği kaytsız ve şartsız kabul etmiş, hatta bu fikrin Apologie de üstadının ve kendisinin düşüncelerinin icmalî esasatını teşkil ettiğini talâkatle izah etmiştir. [1]

---

[1] Bu mukaddime telhis olunarak yazılmıştır.

# ALKİBYAT

## YAHUT

## TABİATI INSANİYE

### SOKRAT - ALKİBYAT

Sokrat, Alkibiyata negibi hizmetler yapabileceğini anlatıyor.

Sokrat — Sen *Clinias*'ın oğlu, şüphesiz şaştın: görüyorsun ki, seni ençok seven ben olduğum gibi, başkaları tarafından terkedildiğin vakit te sana merbut kalan gene yalnız benim. Onlar seni söhbetlerile tâzip ve rencide ettikleri halde ben, bu kadar senelerden beri, sana tek bir söz bile söylemedim. Şüphesiz buna şaşıyorsun değil mi? Beni bu hususta, alıkoyan beşerî bir sebep değil; ilâhî bir mümanaat idi; biraz sonra bu kuvvetin ne olduğunu anlıyacaksın. Bu gün bu mümanaat hitama erdi, sana geliyorum; istikbalde de bu kuvvetin beni alıkoymıyacağını kuvvetle ümit ediyorum. Şimdiye kadar senin takdirkârlarına karşı ne yolda hareket ettiğini tetkik ettim, ve bak ne buldum Bunlar ne kadar çok ve mağrur olsalar da, hiç biri yok ki senin azametin ve ademi tenezzülünle şiddetle reddedilmiş olmasın, bu azametin sebebi de şu: Sende mevcut olanın cismen olduğu gibi, ruhen de kendine bol bol yetiştiğini ve bundan dolayı katiyen hiç kimseye ihtiyacın olmadığını zannediyorsun. Evvelâ sen kendi kendine çok güzel ve çok büyük olduğunu ve bunda aldanmadığını, bunu herkesin tasdik edeceğini söylüyorsun, sonra Yunan şehirlerinden en büyüğü olan

bir şehrin en cessur ve fa'al ailelerinden birine mensup olduğunu ve baba cihetinden icabında sana hizmete müheyya çok kudretli dost ve akrabaya, ana cihetinden ise nufuz ve adet cihetile bunlardan aşağı kalmıyan daha bir çok kimselere malik olduğunu [1], nihayet fazla olarak ta babanın sana ve kardeşine vasî bıraktığı ve sade bu şehirde değil, bütün Yunanistanda ve bir çok büyük barbar milletleri içinde istediğini yapabilen *Xanthippe*'in oğlu *Periclès*'in kudretine sahip olduğunu zannediyorsun. Buna, senin zenginler meyanında olduğunu da ilâvae edeceğim. Bütün bu şereflerden, gururlardan takdirkârlarına faik oldun ve bunlar da kendilerini senden aşağı hissederek bunu kabule mecbur oldular. İşte başkaları seni terkettikleri halde benim muhabbetimden niçin rücu etmediğimi ve ne ümitle bu hususta sebat ettiğimi kendi kendine sorduğunu biliyorum.

Alkibiyat — Sokrat, yalnız bilmediğin bir şey var, sen, beni pek az şeyden haberdar ettin. Ben de seninle sen gelmeden evel temas ederek ne istediğini öğrenmek fikrinde idim. Beni böyle rahatsız etmek ve her yerde takipte ısrar etmekle nihayet ne ümit ediyorsun? Hakikaten bunun sebebini bilirsem memnun olacağım.

Sokrat — pekalâ, mademki düşündüğümü bu kadar öğrenmek istiyorsun, şüphesiz beni dinliyeceksin. Bu hususta senin dikkat ve sabrına güvenerek işte söylemiye başlıyorum.

---

[1] Alcibiade'ın babası *Clinias*, *Eupatride*'lerin ailesine mensuptu, bunlar kendilerinin *Oreste*'den ve binaenaleyh *Agamemnon*'dan neş'et ettiklerini söyliyorlardı. *Clinias*. büyük malikânelere sahip olmakla beraber, bununla mütenasip nüfuzu da vardı. (446) senesinde *Coronée* muharebesinde telef oldu. O vakit henüz 4 yaşında olan Alcibiade kardeşi Clinias'la beraber yakın akrabasından olan *Périelès*'in vesayetine tevdi olundu. Alkibyat'ın validesi olan *Dinomaché Alcméonide*'ler ailesinden idi. *Pisistratid*'i mağlup eden *Megaclès*'in kızı ve *Clisthène*'in hafidesi idi.

Alkibyat — Evet evet, söyle bakalım.

Sokrat — Maamafih daha pek emin olma. Çünkü başlamak için bu kadar zahmet ihtiyar olunursa, bitirmek için de bir o kadarına daha katlanmak lâzım gelmesi hayrete şayan değildir.

Alkibyat - Haydi azizim Sokrat, seni dinliyorum.

Sokrat — Pekâlâ, öyle ise konuşalım. Alkibyat hiç bir aşkı kabul etmiyen bir adama aşık olarak kendini takdim etmek muvafık değilse de, zararı yok, zihnimde olanı cesaretle söylemem lâzım geliyor, eğer sen evvelce tâdat ettiğin şereflerden memnun görünmüş ve bütün hayatında bunlarla iktifaya karar vermiş olaydın seni sevmekten çoktan vazgeçerdim, buna şüphe yok. Fakat senin maksatlarının başka olduğunu sana isbat edeceğimi iddia ediyorum, ve bu suretle seni nasıl ihtimamla tarassut altında bulundurmaktan geri durmadığımı anlıyacaksın. İşte benim fikrim şu: eğer mabudun biri sana - «Alkibyat, şimdi malik olduğun şeylerle yaşamakta devamı mı, yoksa bunlardan başka bir şey kazanamıyacağına emin olunca hemen ölmeyi mi tercih edersin?» derse, oh Alkibyat senin ölmeyi tercih edeceğini zannederim. O halde seni yaşatan ümit nedir? Onu sana söyliyeceğim. Sen düşünüyorsun ki, günün birinde milletin huzurunda söz alırsan, ki buna yakında muvaffak olacağından eminsin, Atinalıları vehlei ulâda *Periclés* ve ondan evel gelenlerden daha ziyade liyakat ve itibara lâyık olduğuna ikna edecek ve o vakitten itibaren bu şehirde en kudretli olduğunu itiraf edeceksin ve sen bizce kudretli olduğun takdirde Yunanlıların arasında da öyle olacaksın. Ne söyliyorum? Sade Yunanlıların arasında değil, bizim gibi aynı ülkeyi iskân eden barbarlar indinde de böyle olacaksın. Yalnız eğer aynı mabut bunu müteakip sana; burada, Avrupada hüküm sürmekle iktifa edeceksin. Asyaya geçmene ve orada teşebbüslerde bulunmana müsaade edil-

miyecektir, diyecek olsa, öyle tasavvur ediyorum ki hemen bütün arzı şöhret ve kudretinle imlâ edemiyeceğin için bu şartlarla da yaşamak istemiyeceksin. Evet zannediyorum ki sana nazaran *Cyrus* ve *Xerxès*'ten maada hiç bir kimse hakkile itibara lâyik olmamıştır. İşte senin ümitlerinin bunlar olduğundan şüphe etmiyorum ; bundan eminim. Fakat doğru söylediğimi bildiğin için belki bana soracak, diyeceksin ki : «Sokrat, bütün bu söylediğin sözlerle, beni terketmemek hususunda vaki olan ısrarın hakkında bana söylediğin sözler arasında ne münasebet var?» *Clinias* ve *Dinomaché*'nin aziz oğlu, ben de sana, senin menfaatin ve şahsın hakkında malik olduğumu zannettiğim kudret çok büyük olduğu için, bütün bu projeleri bensiz tahakkuk ettirmen mümkün olmadığı, cevabını vereceğim. İşte eğer aldanmıyorsam, mabudun bir çok zamandanberi seninle konuşmama mani olmasının ve benim de bu hususta onun müsaedesini beklememin sebebi bu suretle izah edilmiş oluyor. Zira, sen millete karşı kıymettar olduğunu isbatı ve busuretle derhal onun üzerinde tam bir kudret sahibi olacağını düşünerek bütün ümitlerini ona bağlıyorsun. Ben de kendimce, şüphesiz Allahın inayetile, benden başka ne vasinin ne de akrabalarından bir kısmının sana bu arzu ettiğin kudreti kazandıracak vaziyette olmadığını ve bu hususta senin için ne kadar kıymettar olduğumu isbat ettiğim vakit, senin yanında pek kuvvetli olacağımı ümit ediyorum. Sen çok genç bulunduğun için bu ümitler henüz kalbini doldurmadığı vakitler, mabut seninle konuşmama müsaade etmiyordu ; bunu beyhude yere yapmamı istemiyordu. Artık beni dinlemiye hazır olduğun için, şimdi beni serbest bırakıyor.

Alkibyat — Hakikaten Sokrat, bir şey söylemeksizin beni tâkip ettiğin zamana nisbetle benimle konuşmıya başladığındanberi daha garip görünüyorsun. Maamafih sen o vakit te oldukça gariptin. Ya

şimdi bana atfettiğin fikirlere ben malik miyim, değil miyim? Bana kalırsa, sen bu ciheti iltizam ettiğin için nekadar inkâra kalkışsam, gene seni iknaa muvaffak olamıyacağım. Hadi öyle olsun. Benim bu tasavvurlarda bulunduğumu kabul edelim. Bunların senin lütfunla nasıl tahakkuk edeceklerini ve sensiz nasıl vücut bulamıyacaklarını bana izah edebilir misin?

Sokrat — Bunları senin adetin olduğu veçhile uzun nutuklarla söylemiye muktedir olup olmadığımı mı soruyorsun? Bu, benim adetim değil. Mâhâza, sana söylediğim şeyi isbat edebileceğimi zannediyorum, yalnız bana küçük bir lütufta bulunmalısın.

Alkibyat — Pek müşkül bir şey değilse, kabul ediyorum.

Sokrat — Sorulan suallere cevap vermek senin için güç müdür?

Alkibyat — Oh, bu kolay bir şey.

Sokrat — Alâ; öyleyse, bana cavap ver.

Alkibyat — Hadi, sor.

Sokrat — Şüphesiz, hakkında tasavvur ettiğim şeylerin hakikaten sende olduğunu kabul ederek, seni isticvap ediyorum.

Alkibyat — Dediğin gibi olsun, ne söyliyeceğini anlamak için bunu kabul edelim.

## ALKİBYAT AZ OLAN BİLGİSİNİN BİR ŞEYE YARAMIYACAĞINI İTİRAFA MECBUR OLUYOR

Sokrat — Pekâlâ; iddia ettiğim gibi, sen Atinalılara nasihat vermek için yakında söz söylemek niyetindesin. Farzedelim ki hitabet kürsüsüne çıktığın sırada sana: «Alkibyat, Atinalıların müzakere edecekleri mevzu nedir, ve sen niçin onlara buna dair nasihat etmek istiyorsun? Bunun sebebi, mevzuun, onlardan

daha iyi bildiğin bir mes'eleye ait olması değil midir?» diye sormak için seni durdursam, bakalım bana ne cevap verirdin?

Alkibyat — Filhakika onlardan daha iyi bildiğim bir mes'eleye dair olduğu için söylüyorum, derdim.

Sokrat — O halde demek oluyor ki; senin nasihat edebileceğin şeyler, sence malum, değil mi?

Alkibyat — Öyleya.

Sokrat — Bu bildiğin şeyler şüphesiz ya başkalarından öğrendiğin, yahut kendin yalnızca bulduğun şeylerdir, öyle değil mi?

Alkibyat — Böyle olmasa, ne bilmiş olurdum ki?

Sokrat — Şimdi, sen öğrenmek istemeden, aramadan ve arzu etmeden her hangi bir şeyi öğrenmiş ve ya bulmuş olabilir midin?

Alkibyat — Hayır, mümkün değil.

Sokrat — Yahut, bildiğini zannettiğin şeyi aramıya ve ya öğrenmiye razı olur midin?

Alkibyat — Hiç olmazdım.

Sokrat — Öyle ise şimdi senin bildiğin şeylerin onları bilmediğini düşündüğün bir zamanı geçirmiş olmaları lâzım gelmez mi?

Alkibyat — Tabiî lâzım gelir.

Sokrat — O halde, senin öğrendiğin şeyleri hemen hemen ben de sana söyliyebilirim, eğer bir şey unutursam, bana hatırlat. Demek oluyor ki, hatırımda kaldığına göre, sen okuma, yazma, müsaraa öğrendin; flauta çalmıya gelince, onu istemedin. İşte doğru olarak bildiklerin bunlar, yalnız benim haberim olmadan başka bir şey öğrendinse onu bilmem; ve bu da olsa olsa, gece gündüz evinden dışarı çıkmamak suretile olmuştur.

Alkibyat — Hayır başka ders almadım.

Sokrat — Bu halde Atinalılar bir imlâ mes'elesi müzakere ettikleri vakit mi fikrini söylemek için orada kalmıya hazırlanırsın?

Alkibyat — Hayır, Zeus'e kasem ed:rim, katiyen bunun için değil.

Sokrat — Yoksa bir sirkat mes'elesini konuştukları vakit mi?

Alkibyat — Oh, o da değil.

Sokrat — Içtimada güreş hakkında müzakere etmeleri de hiç mutatları değildir.

Alkibyat — Elbette değil.

Sokrat — Öyle ise, onların müzakere mevzuları içinde senin söz söylemek istediğin hangisi? Şüphesiz inşaaat hakkında değil.

Alkibyat — Hayır, değil.

Sokrat — Zira bir mimar, bu mevzu hakkında elbette senden daha iyi fikir verecektir.

Alkibyat — Elbette.

Sokrat — Tabiî bir falcılık mes'elesi hakkında müzakere ettikleri vakit te karışmıyacaksın.

Alkibyar — Öyleya!

Sokrat — Çünkü bunu bir falcı senden daha ziyade bilir.

Alkibyat — Şüphesiz.

Sokrat — Bu, ister büyük, ister küçük, ister çirkin ister güzel olsun, zuhur cihetile alçak, yahut yüksek olsun, gene böyle değil mi?

Alkibyat — Evet itiraz kabul etmiyecek surette, böyledir.

Sokrat — Filhakika, her mes'elede bir nasihat vermek, zenginin değil, bilgi sahibi kimsenin kârıdır.

Alkibyat — Şüphe yok.

Sokrat — Demek oluyor ki Atinalılar nasihat sahibinin zengin ve ya fakir olmasına az ehemmiyet verecekler, sıhhat hakkında bir şey müzakere ettikleri vakit, fikrini alacakları kimsenin elbette hekim olmasını istiyeceklerdir.

Alkibyat — Tabiî.

Sokrat — Öyle ise, sen de iyi bir tarzda nasihat

vermek iktidarını haiz olarak milletin huzuruna çıkmıya yelteniyorsun.

Alkibyat — EvetSokrat, kendi menfaatleri hakkında müzakere ettikleri vakit.

Sokrat — Peki, İnşaatı bahriyede hangi gemileri inşa etmek lâzım geldiğini tetkik ettikleri zaman mı, demek istiyorsun?

Alkidyat — Hayır, Sokrat. Benim söylemek istediğim, bu değil.

Sokrat — Hakikaten sen bir şey inşa etmek san'atını bilmiyorsun, zannederim. Seni orada kalmaktan alıkoyacak sebep bu değil mi?

Alkibyat — Evet bu.

## UMUMİ SİYASET MES'ELELERİNE GELİNCE BUNLAR DOĞRU OLANIN BİLİNMESİNE MÜTEVAKKIFTIR

Sokrat — O halde senin müdahale etmek istediğin münakaşanın nevi açıkça nedir?

Alkıbyat — Muharebe ve sulh mes'eleleri ve alelumum cumhuriyete ait işler.

Sokrat — A, evet, anlıyorum. Kiminle sulh aktolunacağı, kiminle muharebe edileceği ve nasıl edileceği hakkında karar vermek icap ettiği vakit, değil mi?

Alkibyat — Tamam.

Sokrat — Muharebe kime karşı yapılacak, lâzım gelene karşı yapılmadığı surette kiminle yapılacak.

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Bunu da ne vakit yapmak daha muvafık olacak.

Alkibyat — Doğru.

Sokrat — Ve ne kadar uzatılmak, lâzım gelecek, değil mi?

Alkibyat -- Evet.

Sokrat — Fakat Atinalılar, güreşte kiminle ve ne suretle savaşıp savaşmıyacaklarını, boğuşup boğuşmıyacaklarını birbirlerine sordukları vakit, bu hususta senin nasihatlerini mi yoksa güreş edecek kimsenin nasihatlerini mi daha muvafık görecekler?

Alkibyat — Tabiî güreş edecek kimsenin reyini.

Sokrat — Peki, şimdi güreş edecek kimsenin bunlara şu ve ya bu kimse ile güreşmek yahut güreşmemek lâzım geldiğine ve bunun suret ve zamanı hakkında nasıl hareket etmek iktiza ettiğine dair edeceği tavsiyeleri bana söyliyebilir misin? Yahut daha açıkçası, bu gibi şeyleri musaraaya muktedir kimselerle görüşmek muvafık olmaz mı? Öyle mi, değil mi?

Alkibyat — Evet öyle.

Sokrat — Böyle hareket etmek doğru olmaz mı?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Tabiî bu da münasip bir zamanda değil mi?

Alkibyat — Şüphe yok.

Sokrat — Bunun gibi kitareye refakat eden muganninin de oyununu ve ayaklarını kitareye uydurması lâzım gelmez mi?

Alkibyat — Şüphesiz.

Sokrat — Fakat bunu en iyi bir tarzda yapacağı müddetçe değil mi?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Ve bu en iyi olduğu müddetçe.

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Mademki sen bu «en iyi» tabirini bu iki misale, yani şarkıcının kitareye refakatile musaraaya tatbik ediyorsun, bana kitara çalmak hususunda «en iyi» nin sence ne olduğunu, benim için de musaraa fenninde «en iyi» olanın ne olduğunu söyle. Bunu nasıl tavsif ve tabir edersin?

Alkibyat — Pek iyi bilmiyorum.

Sokrat — Benim yaptığımı yapmıya çalış. Bunun

cevabı bence hemen hemen şudur. Bana göre en iyi demek, bir şeyin tamamile hatasız olması demektir, ve bir şeyin hatasız olması da, onun san'at noktai nazarından dürüst olması demektir. Bunu kabul ediyor musun?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Öyle ise benim bahsettiğim san'at jimnastik değil midir?

Alkipyat — Öyle.

Sokrat — Ben musaraa hakkında en iyi olan şeye musaraa ilmine aittir, diyorum.

Alkibyat — Doğru söylüyorsun.

Sokrat — Doğrusu da bu değil mi?

Alkibyat — Bana da öyle geliyor.

Sokrat — Şimdi sıra sana geldi, zira lâyıkı veçhile muhakeme etmek sence de muvafıktır. Bana evvelâ, kitare çalmanın, şarkının ve ayakların hatasız temposunun tevellüt ettiği san'at hangisidir ve bu san'atın nev'i nedir, onu söyle. Ay cevap verecek bir şey bulamıyor musun?

Alkibyat — Hakikaten bulamıyorum.

Sokrat — Öyle ise benimle beraber ara. Bu san' ata riyaset eden ilâheler hangileridir?

Alkibyat — Sokrat, *Muse* [1] lerden mi bahsetmek istiyorsun?

Sokrat — Evet. İyi dikkat et, bahsolunan san'at bunlardan hangi ismi aldı?

Alkibyat — Oh, sen şüphesiz musikiden bahsetmek istiyorsun.

Sokrat — Tamam. Öyle ise musikide sehivsiz olan nedir? Sen de şimdi benim demin bahsettiğim san'at yani jimnastik hakkında sehivsiz olanı bildirmek için yaptığım gibi yap. Bu san'ata muvafık olana ne isim veriyorsun?

[1] Mus'ler, esâtiri Yunaniyede ulum ve fünun ve nefis san'atlarin hamileri olan dokuz peridir.

Alkibyat — Zannederim, musikiye ait san'at diyorum.

Sokrat — Pek alâ. Devam et. Muharebe veya şulh hakkında en iyi tarzda hareket edildiği vakit, bu «en iyi» yi nasıl tesmiye edersin? Ben her şeye kendi asıl ismini vererek, musikide en iyi olanı musikiye ait olanların en alâsı diye, ve egsersizler hakkında en iyi olanı musaraa ilmine ait olanların en alâsı diye tavsif ediyordum; şimdi sen de bahsolunan şeyin en alâsını bir kelime ile tavsife çalış.

Alkibyat — Hakikaten bilmiyorum.

Sokrat — Oh, ne hacalet! Umuma erzak ve mühimmat tedariki hususunda fikir verir ve bundan bahsederken, bu, şundan daha alâdır, şimdi daha alâdır, şu veya bu miktarda daha alâdır, dediğini farzet. Biri sana: «Daha alâdır demekten ne anlarsın, Alkibyat?» dese, bir hakim olduğunu iddia etmesen bile, gene cevap olarak: Ben bundan, en salim olanı kastediyorum, demez misin? Ya, bilâkis seni bildiğini farzettiğin ve bildiğin cihetle reyini vermek istediğin birşey hakkında isticvap edecek olsalar, cevap vermediğinden dolayı mahcup olmıyacak mısın, bu mucibi hacalet değil midir?

Alkibyat — Öyle.

Sokrat — Öyle ise vakti münasibinde sulha riayet edildiği veya muharebe yapıldığı zaman, en iyinin ne demek olduğunu tefsire gayret et ve düşün.

Alkibyat — İstediğim kadar düşüneyim, bulamıyorum.

Sokrat — Nasıl, bizim muharebe ettiğimiz vakit yekdiğerimiz aleyhinde ne şikâyetlerde bulunduğumuzu ve ne gibi tâbir ve ıstıllahlar kullandığımızı bilmiyor musun ?

Alkibyat — A! Evet; bizi aldattıklarını, yahut şedit muamele ettiklerini ve bize ait olanı almak istediklerini söyleriz.

Sokrat — Düşüncende devam et. O vakit, bize nasıl muamele ediyorlar, deriz? Bunu izah edecek bir kelime ile tarife çalış.

Alkibyat — Haklı veya haksızca mı, demek istiyorsun, Sokrat?

Sokrat — Öyle ya.

Alkibyat — Fakat bu herkesin noktai nazarına göre değişir.

Sokrat — Öyle ise, Atinalıları hangi muhasımlara karşı nuharebe etmiye sevk ve icbar edeceksin? Haksız olanlara mı, yoksa haklı olarak muamele edenlere karşı mı?

Alkibyat — Bu meselede aldanılabilir. Zira haklı hareket edenlere karşı muharebeye karar vermekten ihtiraz olunacaktır.

Sokrat — Şüphesiz. Çünkü bu doğruluğa muvafık değildir.

Alkibyat — Şüphesiz, değildir, hatta ben şerefli de değildir, fikrindeyim.

Sokrat — O halde, senin de nasihatlerinde nazarı dikkate alacağın şey, adalettir.

Alkibyat — Başka ne olabilir?

## ALKİBYAT, DOĞRUNUN NE OLDUĞUNU BİLMİYOR

Sokrat — Bu halde, muharebenin ne zaman yapılıp ne zaman yapılmıyacağı ve kime karşı yapılıp kime karşı yapılmıyacağı kararı kendisine istinaden verilecek olan bu « en iyi » sözünü tayin etmeni istiyorum. Bu, sadece, en doğru olan, değil midir?

Alkibyat — Böyle olduğu aşikâr.

Sokrat — Fakat o vakit, benim aziz Alkibyatım, bu esasî olan şeyi sen farkına varmadan mı bilmemiş olacaktın, yoksa, haklıyı ve haksızı sana öğretmekte

olan bir muallime devam ile onu öğrenmekte olduğunu ben mi farketmemiş olaacktım? Bu muallim kimdir? Rica ederim, bana onu söyle ve beni şakirtleri meyanına idhal et.

Alkibyat — Benimle istihza ediyorsun, Sokrat.

Sokrat — Kat'iyen değil. Bizimle beraber olan ve kendisini beyhude yere istişhat etmekten en ziyade çekineceğim dostluk ilâhî namına, yemin ederim! Eğer bu muallim mevcutsa, bana kim olduğunu söyle.

Alkibyat — Fakat mavcut değilse haklı ve haksızı başka türlü bilemiyeceğimi mi düşünüyorsun?

Sokrat — Şüphesiz. Eğer bunu buldunsa, ancak o vakit muktedir olabilirsin?

Alkibyat — Peki onu bulmadığımı mı zannediyorsun.

Sokrat — Onu aramış olmak şartile, bulabilirsin.

Alkibyat — Aramış olduğuma ihtimal vermiyormusun.

Sokrat — Eğer sen onu bilmediğini zannedeydin, ancak o vakit arıyabilirdin.

Alkibyat — Pek âlâ, bunu zannettiğim bir an olmamış mıdır?

Sokrat — A, muhakkak. Haklı ile haksızı bilmediğini zannettiğin bu zamanı bana bildirir misin? Söyle, geçen sene mi, bunu arayıp ta bulumadığını zannediyordun, yahut şimdi mi böyle zannediyorsun? Müsahabemizi neticelenebilmek için bana samimî olarak cevap ver.

Alkibyat — Ben onu evelden bildiğimi zannediyordum.

Sokrat — Üç, dört, beş sene evel de gene böyle düşünmiyor mıdın?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Fakat o vakit, sen bir çocuktun değil mi din?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — O vakitler de, iyice biliyorum ki, sen onu bildiğini zannediyordun.

Alkibyat — Ay bunu nereden biliyorsun?

Sokrat — Çünkü çocukluğunda mektepte yahut başka bir verde ekseriyetle aşık ve sair oyunlar oynamakla meşgul olduğunu işitmiştim; binaenaleyh, o zaman haklı ve haksız hususunda hiç bir şüphe izhar etmiyordun. Bundan kat'ı nazar daha evel küçük arkadaşlarından her hangi birinin hain ve haksız olduğunu ve sana karşı kabahat işlediğini cesaretle ve yüksek sesle söylüyordun. Doğru değil mi?

Alkibyat — Bana karşı kabahat işlendiği vakit başka ne y ıpmalidim Sokrat?

Sokrat — O vakit sana karşı kabahat işlenildiğini bilmiyordisan, bu halde ne yapmak lâzımgeldiğini benden nasıl soruyorsun?

Alkibyat — Şüphesiz bilmiyor değildim; bana karşı kabahat işlenildiğini pek alâ biliyordum.

Sokrat — Şu halde hiç şüphesiz haklı ve haksızı çocukluğundan beri tanıdığını zannediyordun.

Alkibyat — Zannediyordum, ve filen de biliyordum.

Sokrat — O halde bunu sen ne vakit bulmuştun. Şüphesiz onu bildiğini zannettiğin bu zamanlarda değil.

Alkibyat — Şüphesiz değil.

Sokrat — Fakat bunu ne vakit bilmediğini zannettin, ne kadar düşünsen bu zamanı bulamıyacaksm.

Alkibyat — Hakikaten, Sokrat; Zeus namına kasem ederım, onu söyliyemiyeceğim.

Sokrat — Bu halde, sen bu şeyleri bulduğunu bilmiyorsun.

Alkibyat — Evet bilmiyorum.

Sokrat — Öyle ise, bunları kendi kendine öğrenerek bulmadığını söylüyorsun, fakat mademki bunları ne kendin buldun ve ne de öğrendin, o halde nereden ve nasıl biliyorsun?

Alkibyat — Sana bunları kendimden bildiğimi söylediğim için belki kusur ettim.

Sokrat —Ya başka nasıl cevap vermek lâzımgelirdi?

Alkibyat — Herkes gibi ben de onları öğrendim, demelidim zannederim.

Sokrat — Ölye ise, işte aynı noktaya avdet ettik. Onları kimden öğrendin, bana çabık söyle.

Alkibyat — Umumdan.

Sokrat — O! Senin istinat ettiğin umum, maruf bir hoca değildir.

Alkibyat — Ne demek? Halk talim etmek iktidarını haiz değil midir?

Sokrat — Her halde tavla oynamıya bile muktedir değildir. Maamafih bu doğruluktan daha az nazik bir şeydir. Bunu düşünemiyor musun?

Alkibyat — A, avet!

Sokrat — Demek oluyor ki, bu suretle en kolay şeyi öğretmeyi bilmiyenler en güçü öğretmiye muktedir olacaklar, öyle mi?

Alkibyat — Niçin olmasın? Onlar kumar markası rakkamından daha güç olan nice şeyleri öğretebilirler.

Sokrat — Rica ederim, hangilerini?

Alkibyat — Rumca konuşmayı ben onlardan öğrenmedim mi? Fakat bana onu hangi muallimin öğrettiğini söyliyemiyeceğim. Ve ben hakikatte senin az ehemmiyet verdiğin kimselere itibar ediyorum.

Sokrat — Benim mert dostum, o halde umumun talim ettiği bir şeyden bahsediyorsun, yalnız halkın bu şey hakkındaki derslerini methetmek kalıyor.

Alkibyat — Bu da neden?

Sokrat — Çünkü bunlar bu hususta iyi muallimler için elzem olan şeylere malik değildirler de ondan.

Alkibyat — Ne demek istiyorsun?

Sokrat — Her hangi birşeyi öğretmek için evvelâ talim edenin o şeyi bilmesi lâzım gelir. Bunun böyle olduğunu bilmiyor musun?

Alkibyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — Bilen kimseler de beyinlerinde mutabık kalmalı ve fikirce birbirinden ayrılmamalıdır.

Alkibyat — Doğrudur.

Sokrat — Eğer herhangi birşey hakkında biribirlerinden ayrılırlarsa, bu şeyi biliyorlar mı diyeceksin?

Alkibyat — Şüphesiz bilmiyorlar, diyeceğim.

Sokrat — O halde bunlar bunu nasıl talim edebilirler?

Alkibyat — Hiç bir suretle.

Sokrat — Öyle ise, insanlar arasında taş veya odun tesmiye edilen şeyler hakkında mübayenet olduğunu zanneder misin? Ve bunlardan her hangi birini isticvap etsen bunların bepsi de aynı cevabı vermiyecekler mi? Bir taş veya odun almak istedikleri vakit aynı şey üzerine ellerini uzatmıyacaklar mı? Buna müşabih başka şeyler hakkında da böyle değil mi? O halde eğer aldanmıyorsam, senin Rumca konuşuyorum, demekten maksadın da bu kabilden olsa gerek.

Alkibyat — Evet, öyle.

Sokrat — Bunun üzerinde hepsi dediğimiz veçhile beyinlerinde mutabık kalıyorlar ve gene her biri de kendisile mutabık kalıyor; devletler bile bu gibi şeylerde münazaa etmiyorlar ve fikirce muhalif bulunmuyorlar.

Alkibyat — Hakikaten bulunmuyorlar.

Sokrat — Binaenaleyh bu hususata hepsinin de iyi muallim olmaları tabiîdir.

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Eğer bir kimseyi bunu bilecek bir hale koymak isteseydik, bunu onların yani halkın mektebine g.öndermekte kabahat etmiş almıyacağız, değil mi?

Alkibyat — Hayır.

Sokrat — Bilâkis, eğer onun sade insan ve beygiri bilmesini değil, fakat koşuda hangi adam ve hangi beygirlerin iyi veya fena olduklarını öğrenmesini istemiş olsaydık, bunu öğretecek te, halk mı olacaktı?

Alkibyat — Asla

Sokrat — İşte halkın bu hususta hakikî muallim olmadığının delili, bu mevzuda asla yekdiğerile mutabık kalmamaları, değil midir? Buna kani oluyor musun?

Alkibyat — Hakikaten kani oluyorum.

Sokrat — Ya şimdi, gene o kimsenin sade insanı temyiz eden şeyi bilmesini değil, fakat hangi insanların salim hangilerinin hasta olduğunu bilmesini istersek, bunu tâlim edecek te halk mı olacak?

Alkibyat — Hayır.

Sokrat — Bu işte bunların fena muallim olduklarını isbat edecek delil, senin fikrine göre, onların mutabakatsızlığı değil mi?

Alkibyat — Kabul ediyorum.

Sokrat — Alâ, o halde haklı veya haksız kimseler ve şeyler hakkında insanların çoğunun kendilerile ve yahut başkalarile mutabık kaldıklarını zannediyor musun?

Alkibyat — Oh, Zeus namına, buna mümkün olduğu kadar az ihtimal veriyorum.

Sokrat — Ve hatta asıl bu hususata en fazla mutabık kalmadıklarını kabul ediyorsun, değil mi?

Alkibyat — Dünyada her şeyden ziyade.

Sokrat — Diğer cihetten salim ve gayri sâlim olan şey hakkında şiddetle münazaa eden ve hatta yekdiğerini telef eden adamlar olduğunu hiç görmemiş veya işitmemiş olduğunu da farzetmiyorum.

Alkibyat — Şüphesiz.

Sokrat — Haklı veya haksız hakkında böyle kavgaları gördüğünü farzetmesem bile bunlardan birkaçını hiç olmazsa Homèr'den olsun işittiğini bilirim. Odysée'nin ve İliade'ın hikâyelerini de tanırsın.

Alkibyat — Evet, hakikaten Sokrat, bilirim.

Sokrat — Bunlar haklı ve haksız hakkında hissî ve fikrî mubayenet mavzularını havi manzumelerdir.

Alkibyat — Doğru.

Sokrat — Achéenler, Troyenler ve hatta *Pénèlope* ve *Ulysse*'in heveskârları için yapılan muharebelerin ve katillerin başka sebepleri yoktur.

Alkibyat — Hakkın var.

Sokrat — Eğer aldanmıyorsam, *Tanagra*'da öldürülen Atinalılar ve *Lacédémonien* ler, *Béotien* ler ve bilâhara baban *Clinias* da dahil olduğu halde hep *Coronée* de helâk olanlar da bunun için telef ve makhur olmuşlardır; ancak haklı ve haksız hakkındaki fikir ve his mübayeneti bu ölümlere ve muharebelere sebep olmuştur, doğru değil mi?

Alkibyat — Tamamen doğru.

Sokrat — O halde insanların o kadar şiddetle gayri mutabık kaldıkları ve bu hususta mütemadiyen birbirine muhalifet etmekle hiddetin son derecesine vardıkları şeyleri bildiklerini söyliyebilirmiyiz?

Alkibyat — Tabiî söyliyemeyiz.

Sokrat — Maamafih bunların bu bilgiden tamamile mahrum ve buna muhtaç olduklarına kendin de mutmain olduğun halde, bilgini isnat ettiğin muallimler işte bunlar.

Alkibyat — İhtimal.

Sokrat — Sen mütemadiyen cevapların içinde dolaşıp kaldığın ve onu kimseden öğrenmemekle beraber kendi kendine de bulmadığın aşikâr iken, o vakitten beri haklı olanla olmıyanı bildiğini nasıl düşünebiliyorsun.

Alkibyat — Söylediğine nazaran bunun hiç ihtimali yok.

Sokrat — Oh Alkibyat ne fena söz söylüyorsun, görmiyor musun?

Alkibyat — Ne hususta?

Sokrat — Bunu benim söylediğimi iddia ettiğin vakit.

Alkibyat — Nedir ya; hakikaten haklı veya haksızı bilmediğini söyliyen sen değil misin?

Sokrat — Hayır asla.

Alkibyat .— Öyle ise ben miyim?

Sokrat — Elbette.

Alkibyat — Nasıl?

Sokrat — Dinle. Farzet ki, sana bir ve iki adetlerini vererek bunlardan hangisinin kuvvetli olduğunu sorsam, elbette ikinin kuvvetli olduğunu söyliyeceksin.

Alkibyat — Bu malûm.

Sokrat — İki neden kuvvetli?

Alkibyat — Birden.

Sokrat — Öyle ise ikinin vahitten kuvvetli olduğunu ikimizden hangimiz söyledi?

Alkibyat — Ben söyledim.

Sokrat — Demek oluyor ki, ben soruyordum, sen de cevap veriyordun.

Alkibyat — Öyle ya.

Sokrat — Bu mevzua ait şeyleri, sorduğum zaman ben mi söylüyorum, yoksa cevap verdiğin vakit sen mi söylüyorsun?

Akibyat — Ben.

Sokrat — Ya sana, Sokrat ismi nasıl yazılır, diye sorsam da sen cevap versen, onu ikimizden hangimiz söylmiş oluruz?

Alkibyat — Ben.

Sokrat — O halde, her vakit ve her yerde sual ve cevap mübadelesi olduğu vakit, sözü söyliyen kimdir? Soran mı, cevap veren mi?

Alkibyat — Bana öyle geliyor ki Sokrat, cevap veren.

Sokrat — Öyle ise, demin daima soran ben değil midim?

Alkibyat — Filhakika öyle.

Sokrat — Cevap veren de sendin, değil mi?

Alkibyat — Tamamile.

Sokrat — Öyle ise, söylenen şeyi ikimizden hangimiz söyledik?

Alkibyat — Sokrat, fikrimce, benim söylediğim aşıkâr.

Sokrat — Haklı veya haksız hakkında: *Clinias* ın oğlu güzel (Alkibyat) ın cehalet içinde olduğu, fakat kendisini âlim zannettiği ve içtimaa gidip tamamile cahili olduğu şey hakkında Atinalılara nasihat vermiye hazırlandığı söylenilmiş olduğu neticesini kabul edelim. Doğru değil mi?

Alkibyat — Böyle olduğuna şüphe yok.

Sokrat — Bu halde, Alkibyat, biz burada *Euripide* in: «senin ağzından, benimkinden değil» sahnesini temsil ediyoruz. Bunu söyliyen ben değilim, sensin, bunları sehven bana isnat ediyorsun. Ve şüphesiz bunu itiraf etmekle doğru söylemiş oluyorsun. Aziz dostum, bilmediğin ve öğrenmeyi ihmal ettiğin bir şeyi talim etmek istemen, senin için bir cinnettir.

## DOĞRU İLE FAYDALININ AYNİYETİ

Alkibyat — Doğrusu Sokrat, Atinalıların ve sair Yunanlıların doğru olanla olmıyanı pek nadiren yekdiğerine sorduklarını zannediyorum. Bunun beyandan müstağni olduğunu kabul ediyorlar. Hatta bu mütalâaları bir tarafa bırakarak yalnız icrası faydalı olanı tetkik ediyorlar. Çünkü doğru ile faydalı, benim fikrime göre, ayrı ayrı iki şeydir; ne kadar kimseler vardır ki büyük haksızlıklar işlemekle büyük menfaate nail olmuşlardır. Halbuki doğru olarak hareket edenler ise, zannıma göre, bir fayda görmemişlerdir.

Sokrat — Doğru ve faydalının cezrî surette iki ayrı şey olduğunu farzetmekle, ne demek istiyorsun? Şüphesiz insanlar için faydalı olanı ve bunun ne sebeple faydalı olduğunu öğrenmiyi hatırından geçiriyorsun, değilmi?

Alkibyat — Sokrat, eğer gene kimden öğrendiği-

mi ve kendiliğimden onu nasıl bulduğumu sormak istmezsen, niçin bilmek istemiyeyim?

Sokrat — Bununla bana ne teklif etmek istiyorsun? Eğer doğru olmıyan bir şeyi söyler ve bu hususta gösterilen deliller ile kani olmak mümkün olduğu halde her şeye rağmen başka deliller istersen, bu suretle eski delilleri giyemiyeceğin eski elbiseler gibi kullanılmış addediyorsun demektir; bunun için sana taptaze, lekesiz bir delil getirmek lüzumu hasıl olur. O halde yazık; senin taleplerini reddeder, faydalı olmak üzere bildiğin şeyi kimden öğrendiğini, muallimin kim olduğunu, hulâsa geçmiş suallerimin hepsini birden yeniden sana soranm.. Fakat hayır.. Senin ayni ifade ve ikrarlara avdet edeceğin aşikâr. Bunu ne kendin bularak bildiğini, ne de öğrendiğini bana asla göstermiyeceksin. Haydi, madem ki sen bu kadar naziksin ve ayni şeylerin iki defa kullanılması hoşuna gitmiyecek. Ben de Atinalılara faydalı olan şeyi bildiğini veya bilmediğini tetkikte nvazgeçiyorum. Fakat doğru ile faydalı ayni şeyler midir, yoksa başka başka şeyler midir? Niçin bu hususta söylediğini gerek seni isticvap ettiğim gibi beni istediğin tarzda isticvap ederek, gerek fikrini bizzat kendin izah ederek isbat etmedin?

Alkibyat — Sokrat, bunu senin önünde izaha muktedir olacağımı iyice bilmiyorum.

Sokrat — Fakat, dostum, benim cemaat ve millet olduğumu tasavvur etmen kâfidir; çünkü cemaatta da her bir ferdi ikna etmen lâzım gelecek, değil mi?

Alkibyat — Şüphesiz.

Sokrat — Binaenaleyh bir isnsan bildiği şeyler hakkında münferiden tek bir kimseyi yahut bir kalabalığı mütesaviyen ikna edebilir; meselâ sarfiyundan biri mevzuun manası hakkında bir çoğunu ikna ettiği gibi, tek bir talebeyi de ikna eder.

Alkibyrt — Doğru.

Sokrat — Bunun gibi ayni adam adetler üzerinde bir

çok şakirtleri ikna ettiği gibi bir tek bir şakirdi de ikna eder.

Alkibyat — Hakikaten öyle.

Sokrat — Elverir ki bu işte bilici, yani riyazî olsun.

Alkibyat — Tamamile.

Sokrat — Binaenaleyh, sen de bir çok kimseleri ikna edebildiğin şey hakkında, bir kimseyi de ikna edebilirsin.

Alkibyat — İhtimal.

Sokrat — Tabiî, bu bildiğin şeye ait olursa.

Alkibiyat — Hakikaten öyle.

Sokrat -- Öyle ise, milletin huzurunda nutuk söyliyen kimse ile bizimki gibi bir müsahabede nutuk söyliyen kimse arasında ne fark var? Biri şakirtlerini toplu olarak ikna ediyor, öteki her birini münferit olarak ikna ediyor.

Alkibyat — Mümkün.

Sokrat — Öyle ise, mademki, bir çok şakirdi ve ya bir tek şakirdi ikna etmek aşikâr surette, aynı adamın işidir, şu halde sen de bunu benim üzerimde tecrübe et ve bana doğru olan şeyin daima faydalı olmadığını ispat etmiye çalış.

Alkibyat — Ah, bu pek güç, Sokrat.

Sokrat — Öyle ise işte daha gücü: Sen beni ikna edemediğin şeyin aksi ile ben seni ikna edeceğim.

Alkibyat — O! Söyle.

Sokrat — Yalnız benim suallerime cevap ver.

Alkibyat — Hayır; yalnız sen söyle.

Sokrat — Ne! Mümkün mertebe ikna edilmek istiyen sen değilmisin?

Alkibyat — Evet mümkün olduğu kadar.

Sokrat — Benim dediğim gibi, en ziyade seni ikna edecek şeyi sen kendin bildirsen, daha iyi olmaz mı?

Alkibyat — Belki.

Sokrat — Bu halde, cevap ver. Haklı ile faydalı olanı kendin ifade etmek istemiyorsan, bunu başkasının söyliyebileceğine ihtimal vermiyor musun?

Alkibyat — Şüphesiz vermiyorum! O halde benim cevap vermem lâzım geliyor; esasen bunun bana ne hususta zararı olacağını anlamıyorum.

Sokrat — Filhakika sen fevkalâde tahminde bulunuyorsun. Öyle ise bana söyle: sana göre doğru şeyler içinde bazan faydalı ve faydasız olanları var mıdır?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Ya bunların içinde bazılarının güzel olup, bazılarının güzel olmadığı da vaki midir?

Alkibyat — Ne demek istiyorsun?

Sokrat — Bir insanın çirkin ve aynı zamanda doğru bir şey yaptığını gördün mü, diye soruyorum, Eğer öyle ise, her haklı güzeldir.

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Şimdi bütün güzel şeyler iyi midir, yoksa yalnız bazıları iyidir de, bazıları değil midir?

Alkibat — Bana kalırsa, Sokrat, ben güzel şeylerin bazılarıuın fena olduklarını düşünüyorum.

Sokrat — İyi olan çirkin şeyler de vardır, değil mi?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Böyle söylerken ne düşünüyorsun? Meselâ, bir çok askerlerin harpte arkadaşlarına veyahut bir akrabanın imdadına şitap etmek için mecruh ve maktul oldukları halde, bunu yapmak mecburiyetinde bulunan sair kimselerin bunu yapmayıp sağ salim işten çekildiklerini düşünüyorsun değil mi?

Alkibyat — Evet bunu düşünüyorum.

Sokrat — Bunların tahlis etmiye mecbur oldukları kimseleri tahlise şitap suretile imdat etmeleri, güzeldir. Çünkü, bu bir cesarettir, öyle değil mi?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Bu aynı fili, sen diğer cihetten ölüm ve cerhe sebebivet verdiği için fena telâkki ediyorsun, Fikrin bu değil mi?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Fakat cesaret başka şey, ölüm de başka eydir.

Alkibyat — Evet öyle.

Sokrat — Bundan anlaşıldığına nazaran, dostlara imdat etmet aynı münasebetle ne güzel ve ne de fenadır.

Alkibyat — Aşikâr.

Sokrat — O halde güzel olan bu işin, güzel oldukça iyi olmadığını düşün. Ayni usulü tâkip edelim. Şimdi cesaretin bizatihi iyi mi, fena mı olduğunu kendi kendine sor ve bunu düşün! Sen iyiyi mi isterdin fenayı mı?

Alkibyat — İyiyi.

Sokrat — Ve şüphesiz en büyük iyiyi isterdin.

Elkibyat — Evet.

Sokrat — En az mahrum olmak istiyeceğin de gene budur.

Alkibyat — Buna ne şüphe.

Sokrat — Öyle ise meselâ cesaret hakkında ne düşünüyorsun, bundan mahrumiyeti neye mukabil kabul ederdin?

Alkibyat — Bütün hayatımda cebin olmayı istemezdim.

Sokrat — Demek oluyor ki, senin nazarında cebanet fenalıkların en büyüğüdür.

Alkibyat — Benim hissim bu.

Sokrat — Demek, ölümden de büyük?

Alkibyat — En küçük bir şüpheye bile mahal yok.

Sokrat — Alâ, fakat ölümün ve cebanetin aksi hayat ve cesaret değil mi?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — İşte her şeye tercihen malik olmak istediğin ve hiç bir bahaya mukabil aksini istemediğin şeyler bunlar.

Alkibyat — Mukakkak.

Sokrat — Sana bu şeylerden biri iyi, biri fena göründüğü için böyle düşünüyorsun.

Alkibyat — Evet'

Sokrat — Demek oluyor ki, cesaret senin için en alâ olan şeylerden, ölüm ise en fena olan şeylerdendir.

Alkibyat — Öyle.

Sokrat — Bu halde muharebede dostlarına imdat etmek fili, iyi olan cesareti tahakkuk ettirdikçe güzeldir. Sen bunu iyi diye tavsif ediyorsun değil mi?

Alkibyat — Tabiî.

Sokrat — Fakat ölümde olan ziyanın tahakkukunu fenalıkla tavsif ediyorsun.

Alkibyat — Evet.

Sokrat — O halde bizim efalimizin her birini tavsif etmek doğru olur; bu efali fenalık husule getirdikçe fena, iyilik husule getirdikçe iyi tesmiye etmek lâzım gelir.

Alkibyat — Evet, benim fikrim de öyle.

Sokrat — İyi oldukça güzel, fena oldukça çirkin, değil mi?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — O halde muharebede dostlarına imdat etmek güzel, fakat fena bir iştir.

Alkibyat — Söylediğin bana doğru görünüyor.

Sokrat — Güzel olan hiç bir şey, güzelliğini tevlit eden şeyde fena değildir. Çirkin olan hiç bir şey, çirkinliğini tevlit eden şeyde iyi değildir; neticesine varalım.

Alkibyat — Bu bana bedihî görünüyor.

Sokrat — Başka bir mülâhaza daha. Güzel bir iş yapmak, iyi hareket etmek değil midir?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — O halde iyi hareket edenler mes'ut değil midirler?

Alkibyat — Bundan nasıl şüphe etmeli?

Sokrat — Bunlar kendilerinde olan iyilik hasebile mes'utturlar.

Alkibyat — Tamamile.

Sokrat — Onlarda bu iyiliğin bulunması hareketlerinin iyi ve güzel olmasından değil mi?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Demek oluyor ki iyi hareket etmek, iyidir'

Alkibyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — İyi hareket güzeldir de.

Alkibyat — Evet.

Sokat — İyi ve güzelin ayni şey olduğu bizce yeniden sabit oldu demektir.

Alkibyat — Aşikâr.

Sokrat — Netice olarak, muhakememize nazaran, bir şeyi güzel bulduğumuz vakit, onu gene ayni sebeple iyi de bulacağiz.

Alkibyat — Netice kendini gösteriyor.

Sokrat— Fakat iyi olan da faydalı değil midir?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Doğru hakkında hakikî olarak ne kabul ettiğimizi şimdi hatırladın mı?

Alkibyat — Doğru olan hareketlerin tabiatile güzel olduğunu kabul ettik, zannederim.

Sokrat — Ayni sebeple güzel hareketlerin de iyi olduğunu, değil mi?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — İyi olanın ise faydalı olduğunu.

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Öyle ise bundan doğru olanın faydalı olduğu neticesi çıkıyor, Alkibyat.

Alkibyat — Bana da öyle geliyor.

Sokrat — Bunu sen söylüyorsun değil mi? Halbuki soran benim.

Alkibyat — Benim söylediğim aşikâr.

Sokrat — Mademki sen de, doğru ile faydalının ayni şey olduğunu tasdik ediyorsun; o halde bir kimse gerek Atina ahalisine; gerek *Péparèthe* ahalisine

haklı ile haksızı tefrik etmeyi bildiğini zannederek nasihat vermiye ve haklı olan şeylerin bazı defa fena olduklarını söylemiye kalkışsa onun ile eğlenmez misin?

Alkibyat — Mabutlar namına, Sokrai! Ben ne söylediğimi bilmiyorum ve hakikaten sersemleşen bir adam gibiyim, zira sana cevap verirken bazan bir fikirde, bazan da başka bir fikirde bulunuyorum.

## ŞÜPHE VE TELEVVÜN, KENDİNİ TANIMAMAK CEHALETİNDEN İLERİ GELİR

Sokrat — Ah azizim Alkibyat, bu karışıklığın nereden ileri geldiğini bilmiyor musun?

Alkibyat — Asla.

Sokrat — Sana gözün iki midir, üç müdür, iki elin mi dört elin mi var, dedikleri ve yahut buna mümasil başka bir şey sordukları vakit, bazan bir cevap bazan başka bir cevap mı, yoksa aynı cevabı mı vereceksim?

Alkibyat — Hakikaten böyle bir suale maruz kaldığım vakit şaşıracağımdan korkmıya başladım; maamafih sorulunca cevap verebilecegimi zannediyorum.

Sokrat — Öyle ya sorulan senin bildiğin şeye ait olursa, neye şaşırasın?

Alkibyat — Doğru ya!

Sokrat — Ohalde demek oluyor ki istemiyerek haklarında mütebayin cevaplar verdiğin şeyler, bilmediğin şeylerdir.

Alkibyat — Öyle olsa gerek,

Sokrat — Ya haklı ve haksız, güzel ve çirkin, iyi ve kötü, faydalı ve faydazız şeyler hakkında cevaplarını değiştirdiğini itiraf etmiyor musun ? Ve bu da bilmediğinden dolayı değil midir?

Alkibyat — Filhakikat öyle.

Sokrat — İşte müsbet bir şey; bir insan bir şeyi bilmediği vakit, fikrini değiştriir.

Alkibyat — Çok tabiî.

Sokrat — Maamafih bakalım göğü aşmak için nasıl haraket etmek lâzım geldiğini biliyor musun?

Alkibyat — Oh: Zeuse kasem ederim' hiç bilmiyorum.

Sokrat — Senin hükmün bu hususta da tegayyür eder mi?

Alkibyat — Hayır, etmez.

Sokrat — Sebebini bilmiyor musun? Yoksa o sebebi sana söylememi mi istiyorsun?

Alkibyat — Sen söyle.

Sokrat — Çünkü dostum, o şeyin cahili olduğun için bilmediğine kani oluyorsun.

Alkibyat — Ne demek istiyorsun?

Sokrat — Birlikte düşünelim. Eğer sen bir şeyin cahili olursan ve onu bilmediğini de bilirsen bu hususta tehalüf eder misin? Meselâ yemek pişirmek bilmediğini şüphesiz biliyorsun.

Alkibyat — Evet, şüphesiz.

Sokrat — Fakat yemek pişirmek hakkında bir fikrin olduğunu iddia eder ve bu mevzu hakkında fikrini değiştirir misin? Yoksa bir bilene mi müracaat edersin?

Alkibyat — Tabiî bilene müracaat ederim.

Sokrat — Yahut, denizde sefer ettiğin vakit geminin sureti seyri hakkında bir fikirde bulunabilecek ve bunu bilmediğin halde hissini değiştirecek misin? Yahut bu vazifeyi pilota bırakarak kendin müsterih mi olacaksın?

Alkibyat — Tabiî pilota itimat edeceğim.

Sokrat — Binaenaleyh, eğer bilmediğini bilirsen bilmediğin şeyler üzerinde fikrini değiştirmiyeceksin.

Alkibat — Hayır, şüphesiz.

Sokrat — Öyle ise hattı haraket hatalarının da bu gibi cehaletlerden, yani bilinmiyen şeylerin bilindikleri zannından ileri geldiğini görmüyor musun?

Alkibyat — Açıkçası, ne demek istediğini anlamıyorum.

Sokrat — Biz bir şey yapmıya teşebbüs etsek, yaptığımız şeyi iyice tanıdığımızı zannetmez miyiz?

Alkibyat — Evet..

Sokrat — O şeyin bilinmediği zannında bulunan bir kimse tabiî onu başkalarına havale eder değil mi?

Alkibyat — Şüphesiz.

Sokrat — İşte bu zümrenin cahilleri bu suretle aldanmaktan ihtiraz ederler.

Alkibyat — Filhakika öyle.

Sokrat — Ya aldananlar kimlerdir? Elbette bilindiği zannında bulunanlar değil mi?

Alkibyat — Öyle tabiî.

Sokrat — Öyle ise bu aldananlar ne bilenler ve ne de bilmediklerini bilen cahiller olmadığına göre kimlerdir, elbette bilmedikleri halde bildiklerini zanneden kimselerdir.

Alkibyat — Evet, hakikaten onlardır.

Sokarat — İşte tayibe şayan olan da, yapılan fenalıkların sebebini teşkil eden bu nevi cehalettir.

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Demek oluyor ki mevzuları ne kadar ehemmiyetli ise bu cehalet te o derece muzır ve hicap verici olur.

Alkibyat — Pek doğru.

Sokrat — Fakat nasıl? Sen haklıdan, güzelden, iyi ve faydalıdan daha mühim bir şey tanıyor musun?

Alkibyat — Hayır.

Sokrat — Maamafih senin üzerinde fikrini değiştirdiğin şeyler bunlar değil midi?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Öyle ise, mademki sen fikrini açıkça bu söylenenden dolayı değiştiriyorsun o halde bütün bu mühim şeyleri sade bilmemekle kalmıyorsun; bilmemekle beraber onları bildiğini de zannetmiş oluyorsun.

Alkibyat — İhtimal.

Sokrat — Ah, aziz Alkibyatım, senin halin, ne acınacak hal; hakikaten onu tavsifte mütereddidim; maamafih mademki yalnızız, açık söylemek lâzım, benim biçare dostum, sen cehaletlerin en fenası içinde yaşıyorsun; seni ikna eden bizim muhakemelerimiz mi, yoksa sen kendin misin? İşte sen daha politika tahsil etmeden ona atılıyorsun. Maamafih bu fenalık sade sana mahsus değildir.

Belki bu, senin vasin Perikles gibi bir kaçı müstesna olmak üzere, bize hizmet edenlerin ekserisinin hassasıdır.

Alkibyat — Sokrat, söylenene nazaran, o bu mehareti yapyalnız kazanmamış, belki *Anaxagore, Pythalidès* gibi bir çok mahir adamlarla beraber bulunmakla kazanmıştır. Şimdi bile bu yaşta olduğu halde bu sebepten dolayı *Damon* ile münasebetlerde bulunuyor.

Sokrat — Dinle: her hangi bir hususta mahir olup ta kendi ihtisası dairesinde diğer birine meharet kazandırmıya muktedir olmıyan bir kimse gördün mü? Meselâ sana okumak öğreten kimse, okumak bildiği için seni de o hale getirdi. Senin gibi başkalarını da arzu ve mizaçlarına göre bu hale getirmişti. Doğru değil mi?

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Ya sen ondan öğrendiğin şeyi başkasına öğretmiyor musun?

Alkibyat — Evet, öyle.

Sokrat — Kitare çalan bir muallim, bir jimnastik muallimi de böyle değil mi?

Alkibyat — Elbette.

Sokrat — Her ne hakkında olursa olsun bilenlerin en iyi delili, bunu hakikaten bir başkasına da öğretmiye muktedir olmalarıdır.

Alkibyat — Zannederim.

Sokrat — Peki, Periclès'in kendi çocuklarından

başlamak üzere, kimi yetiştirdiğini söyliyebilir misin?

Alkibyat — Bu nasıl sual Sokrat! Onun iki çocuğu da ahmak idi.

Sokrat — Ya kardeşin Clinias'a ne yaptı?

Alkibyat — Clinias karışık zihinli biridir.

Sokrat — Fakat eğer Clinias'ın aklı azsa, ve Periclès'in çocukları ahmaksa, hiç olmazsa seni yetiştirmeyi ne hakla ihmal ediyor?

Alkibyat — Ah, buna gelince, zannerim ki bu benim kabahatimdir. Onun söylediğine dikkat etmiyorum.

Sokrat — Öyle ise ben sana *Zénon*'a verdikleri yüz min mukabilinde onun tarafından talim ve terbiye edilerek meşhur ve muktedir olan *İsoloque*'un oğlu *Pythodore*'u ve Calliadès'in oğlu *Gallias*'ı yadedeceğim gibi, sen de bana Atinalı veyahut yabancı, köle veya hürler içinde iktidarını *Periclès* ile münasebetlerine medyun olmuş bir kimseyi göster.

Alkibyat — Zeuse kasem ederim, bilmiyorum.

## ALKİBYATIN HAKİKÎ HASIMLARI, SPARTANIN VE FARİSİN KIRALLARI

Sokrat — Geçelim. Fakat, sana avdet etmek için nihayet projelerinin ne olduğunu söyle? Böyle, olduğun gibi mi kalmak istiyorsun?
Yoksa bir şeye çalışacak mısın?

Alkibyat — Bunu birlikte tedkik edeceğiz, Sokrat. Esasen senin bu söylediğin şeyleri ben de düşünüyorum ve seninle mutabık kalıyorum. Evet, bizim siyasilerimiz bir kaçı müstesna olmak üzere hep terbiye görmemiş adamlardır.

Sokrat — Bundan ne netice çıkarmak istiyorsun?

Alkibyat — Şu neticeyi çıkarmak istiyorum ki,

eğer bunlar terbiye görmüş olsalardı, bu gibi atletlerle muhasama edecek kimsenin de onlara karşı çıkmadan evel talim görmesi ve egzersisler yapması lâzım gelecekti. Halbuki bunlar, mademki biraz olsun hazırlanmadan siyasete atılıyorlar, o halde talim ve terbiye görmiye, çalışmak zahmetine katlanmıya ne lüzum var? İstidat ve ehliyet cihetile onlardan çok değerli olduğuma eminim.

Sokrat — Aman aziz dostum, bu ne mezellet! Bu kadar güzel, böyle maddî, manevi nimetlere malik olan bir adama bu hal yakışır mı?

Alkibiyat — Sokrat, ne demek istediğini anlamadım, beni neden muaheze ediyorsun?

Sokrat — Muhabbetim namına, sana gücendim.

Alkibiyat — Niçin?

Sokrat — Bizim buradaki abamlarımızı muhasımların olarak telâkkî ettiğin için.

Alkibiyat — Peki, benim muhasımlarım, rakiplerim kim?

Alkibiyat — Büyük bir ruha malik olduğunu zanneden bir abam bunu sormalı mı?

Alkibiyat — Ne demek Sokrat? Benim muhasama edeceğim kimseler bunlar değil mi?

Sokrat — Dinle, eğer sen musaraa için hazırlanmış bir güreş meydanını idareye niyet etseydin, koşum beygirlerinin en muktedir pilotu olman bu işte kâfi gelecek midi? Bu elzem olan tefevvukla iktifa edeceğine, kendini şimdi yaptığın gibi muavinlerinle değil, hakikî muhasmlarınla mukayese etmiyecek midin? Eğer sen hakikaten kendine ve memlekete lâyık iyi bir siyaset temin ettiğini zannediyorsan, bunlara karşı o kadar mütefevvik olmalısın ki, hatta onlar seninle rekabete bile cesaret edemesinler. Onları aşağı tutmalısın ki o vakit düşmanlarına karşı yardım etsinler.

Alkibiyat — Ben de tamamile böyle düşünüyorum.

Sokrat — O halde eğer gözlerinin önünde, seni

kendilerinden daha değerli olmak için muatalâaya ve kendilerini geçmek için tâlimler yapmıya sevk edecek muhasım milletlerin şefleri olmazsa, bizim zavallı askerlerimize mutefevvik olmakla iktifa edeceksin.

Alkibiyat — Sokrat, bu kastettiğin muhasımlar kimler?

Sokrat — Memleketimizin mütevaliyen *Lacédemonien*'lerle ve büyük Kral ile muharebe etmekte olduğunu bilmiyor musun?

Alkibiyat — Hakkın var.

Sokrat — Binaenaleyh, eğer bizim milletimizin şefi olmıyı kafana koymuşsan o vakit *lacédemonien*'lerin yahut ta Farislerin krallarile rakabette bulunman lâzım geldiğini sana söylemek icap ediyor, çünkü bu elzemdir.

Alkibiyat — Çok haklı olabilirsin.

Sokrat — Hayır dostum, hayır! Demin, bıldırcın yetiştiren *Midias*'ı ve ayni zamanda kadınların dediği gibi, henüz başlarında esirlerin başındaki yuvarlak traş olduğu halde politikaya atılan bu neviden diğer kimseleri tedkik etmen lâzımdır. Bu adamlar ham, kaba ve kendi aslî seyielerile damgalanmış oldukları halde milleti idare değil, müdahene edecek kadar bile rumca konuşmasını bilmeksizin bize gelmişlerdir. Evet nazarlarını bunların üzerine çevir ve istersen gene bu kadar ciddî bir mücadeleye atılmak lüzumu karşısında talimin icap ettiği hususlarda mümarese etmeksizin ve ahalinin işlerini üzerine almadan evel tamamile hazırlanmıya ehemmiyet vermiyerek öğrenilmesi istenilen şeyden hiç birini öğrenmiyerek, ihmalinde devam et.

Alkibiyat — Hakkın var Sokrat! Yalnız ne *Lacédemonien*'lerin şeflerinin, ne de Faris kralının hiç bir hususta başkalarından farklı olmadığını zannediyorum.

Sokrat — Öyle düşünüyorsun, benim aziz Alkibiyatım. O halde, biraz bu hükmün kıymetini araştır.

Alkibiyat — Ne hususta?

Sokrat — Her şeyden evel şunu bilelim, sen bun-

lardan korktuğun ve onların kendinden daha dehşetli olduğuna hükmettiğin surette kendini ikmal için daha ziyade ihtimam göstereceğine kani misin?

Alkibiyat — Şüphesiz eğer onlardan korkarsam kendime daha ziyade ihtimam ederim.

Sokrat — Bu ihtimamamdan sana ne hususta olursa olsun, bir zarar dokunabileceğine ihtimal veriyor musun?

Alkibiyat — Asla; hatta bunun bana büyük faydası olacağını zannediyorum.

Sokrat — Bu halde hiç olmazsa onlar hakkındaki hükmün, seni evvelâ bu istifadeden mahrum ediyor.

Alkibiyat — Hakkın var.

Sokrat — Saniyen, bu hükmün yanlıştır; bak doğruluğa benzer bir ciheti varsa düşün.

Alkibiyat — Ne demek?

Sokrat — En iyi tabılar en asil cinsler içinde olduğu kuvvetle muhtemel değil midir ?

Alkibiyat — Elbette en asil olanlar içinde.

Sokrat — İyi tabiatlar da eğer iyi terbiye görmüşlerse, fazilette tekemmül etmiye devam ederler.

Alkibiyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — Öyle ise bunların ve bizim ne olduğumuzu, mukayese ederek tetkik edelim, evvelâ *Lacédemonien* ve Faris krallarının aşağı cinsten olup olmadıklarını tetkik edelim. Bunlardan birinin *Héraclès* neslinden olduğunu, diğerlerinin de *Achemenes* neslinden geldiğini ve *Achemenes*'in nesli de *Zeus*'in oğlu *Persée* den ayrıldığını bilmiyor muyuz?

Alkibiyat — Sokrat, bizimki *Eurysakès*'e müntehi olur. *Eurysakès*'inki de *Zeus*'e müntehi olur.

Sokrat — Bizimki de, asil Alkibiyat, *Dédale*'e, *Dédale*'inki Zeus'in oğlu *Héphaistos*'a müntehi olur. Fakat onların silsilesi kendilerinden başlıyarak *Zeus*'e kadar kral oğlu krallar silsilesinin mabâdidir. Bir kısmı *Argos* ve *Lacédemone* krallarına; diğerleri, daima Faris

üzerine ve hatta bugünkü gibi bütün Asyaya hâkim olmuşlardır. Halbuki biz âdi şahıslarız, babalarımız da böyle. Eğer sen ecdadına ve yahut *Eurysakès*'in vatanı *Salamine* ve *Ajax'ın* vatanı *Egine*'e, *Xerxsès*'in oğlu *Aritaxerxès*'in yanında kıymet verdirmek istiyorsan bundan dolalayı ne kadar istihzaya maruz kalacağını düşün. Binaenaleyh nesil ve zürriyet şevketi ve terbiye hususunda onlardan aşağı kalmamaya dikkat et. Zevcelerinden *Héraclidès* in kanından olmıyan bir kralın gizlice doğmaması için mümkün olduğu kadar takayyüdatta bulunmak üzere, hükûmet tarafından kilise heyetlerinin muhafazası altına konmuş olan *Lacédemone* krallarının büyüklüğünü bilmiyor musun? Faris krallarına gelince, ötekilerden daha yüksek olan haşmetmeap, böyle bir hükümdarın kıraldan başka bir babası olacağında şüpheye bile yer bırakmaz. Esasen kraliçe de kendini muhafaza edenlerin korkusu altındadır. Meşru varis olan ilk çocuk doğduğu vakit, kraliyetin bütün ahalisi ve tebası derhal şenlikler yapar. Sonra her sene bu doğum gününde bütün Asya, kralın velâdetini sürurla ve birçok fedakârlıklıklarla tes'it eder. Alkibiyat, bizim doğduğumuzu ise, mizah şairlerinin dediği gibi, komşularımız bile ya duyar, ya duymaz. Sonra da çocuğa sadece gelişigüzel bir süt nine değil, kralın etrafında bulunanlar arasından seçilen en mükemmel hadimler bakar. Bunlar yeni doğanın bütün ihtiyaçlarına nezaret ederler ve küçücük azasını terbiye ederek, mümkün olduğu kadar güzel olmasına gayret ederler. İşte bu ihtimamlarından dolayı bu hadimler pek çok izaz edilir. Bu çocuklar yedi yaşında ata binmiye başlar ve binicilik dersleri alırlar. O vakit ava da başlarlar. Bu yaşın iki misline vasıl oldukları vakit, «kral çocuklarının muhafızları» denilen kimselere tevdi edilirler ki bunlar, en iyi ve âlim, en doğru, en mutedil ve en cesur olmak üzere intihap edilmiş yaşlı acemlerdir.

Bunlardan birincisi, simya ilmini öğretir ki bu ilim, *Horomasde*'ın oğlu *Zaroastre*'a aittir; bu da filen ilâhlara ibadet talim eder. Çocuklara saltanat sürmek usulünü de öğretirler. Bu mürebbilerden en doğrusu, çocuğa bütün hayatında doğru söylemiyi öğretir. En mutedili, hiçbir zevka esir olmamıyı ve nihayet hür ve mükemmel bir kral olmıyı, bunun için de evvelâ sevkı tabiisine hükmetmiyi ve ona esir olmamıyı öğretir. İçlerinde en cesuru ise her korkunun esaret olduğunu göstererek onu korkudan âri, cesur yapar. Alkibiyat, sana gelince, *Périclès* sana, köleleri meyanında sin cihetile kendisinden hiç istifade edilemiyen *Zopyrei*'yi muhafız olarak tayin etti. Işte müstakbel muhasımlarının terbiyesi hususunda sarfedilen bütün ihtimamlar bunlar. Eğer uzun sürmese ve söylediklerim söyliyeceklerimi sana göstermek için kifayet etmeseydi, sözlerimi daha uzatabilirdim. Alkibiyat, esasen hemen hiç kimse sana aşık olmaktan başka bir şey yapmamış, yani ne senin, ne Atinalıların velâdet ve terbiyenize hiç kimse ehemmiyet vermemiştir. Şimdi, eğer, farislerin zenginliklerini, şatafatlarını, elbiselerini, yerde sürünen fistanlarını, ıtriyat itiyatlarını, hizmetçiler alayını ve hayatlarının bütün inceliklerini nazarı dikkate alacak olursan, bu hallerden tamamile uzak olduğun için kendi mevkiinden utanacaksın. Bunun gibi, eğer *Lacédemonien*'lerin itidalini, kıyafet ve tavru hareketini, letafet ve nezaketlerini, onların neş'esini, ruh büyüklüğünü, disiplin, cesaret ve metanetlerini, talimlere olan heveslerini, muvaffakiyetlerini, şereflerini gözünün önüne getirecek olursan, bunların hepsinde senin bir çocuk mevkiinde kaldığını anlıyacaksın. Hatta eğer zenginliğine güveniyor bununla mağrur oluyorsan, senin ne olduğunu sana göstermiyi tecrübe için bundan da bahsetmekten çekinmiyelim. *Lacédemonien*'lerin servetlerini düşün. Bütün burada mevcut servetin mecmuu ondan daha az

olduğunu göreceksin. Kölelerinden ve belli başlı *Héliyot*'larından, beygirlerinden, ve *Messenien* arazisinde yetiştirilen bütün hayvanlarından sarfı nazar, aramızda hiç kimse, onların *Messeniada* da temellük ettikleri arazi ile kendi arazisini ne kemiyet, ne keyfiyet cihetile mukayese edemez.

Sonra da bunları bir tarafa bırakalım, *Lacédemonien*lerin yalnız efradı nasının malik olduğu servete bütün rumların birlikte malik oldukları altın ve gümüş tekabül etmez. Zira bir çok batından beri oraya bütün Yunan memleketlerinden ve ekseriya barbarlardan adamlar gider ve bir daha da dışarı çıkmazlar. Şimdi *Esope* un hikâyesinde tilkinin aslana söylediği şeyi hatırlamanın sırası geldi. *Lacédemone* memleketlerine giren para izleri görülebilir, fakat oradan akan paranın izlerini kimse keşfedemiyecektir. İşte bu suretle ora ahalisinin ve bu meyanda bilhassa krallarının altın ve gümüşçe rumlardan çok daha zengin olduklarından şüphe edilemez. Zira buraya giren servet içinde en büyük ve en mebzul hisseyi kırallar tasarruf eder ve bundan başka da krala mahsus ve çok miktarda *Lacédemonien*'lerin tediye ettikleri vergi vardır.

*Lacédemonien*'lerin bu zenginlikleri yunanlılarınkine nisbetle muazzamdır. Fakat farislerle ve krallarınınkile mukayese edilince, hiç kalır. Kralın sarayına giden itimada şayan bir şahitten işittim; takriben bir günlük yürüyüşle katedilen bir kıta üzerinde ahalinin «kraliçenin kuşağı» tesmiye ettikleri bir araziden, daha başka bir yerde «kraliçenin örtüsü» ve gene «kraliçenin elbisesi» tesmiye ettikleri büyük araziden ve her biri kraliçenin bir tualet eşyasının ismini taşıyan daha birçok yerlerden gezmiş. Alkibiyat, benim fikrime göre, eğer bir kimse kralın *Amestris* te *Xerxès*'in karısı olan validesine: «İşte senin oğlunla rekabete kalkışan bir adam, bu, topu topu elli min (yüz dırahmi) kıymetinde bir elbisesi olan *Dinomaché*'nin

oğludur.» deseydi, bu kadın: *Artaxerxes* ile mücadeleye yeltenen bu Alkibiyat nesine güveniyor? diye kendi kendine taaccüp edecek ve ihtimal ki; böyle bir teşebbüste bulunmak için bu adam ancak yunanlıların tefahür etmekte haklı oldukları gayret ve meharet gibi şeylere istinat edebilir, diyecektir. Fakat eğer bu Alkibiyat'ın yirmi yaşını tamamlamamış ve her türlü bilgiden muarra olduğu halde buna teşebbüs ettiğini öğrenir, ve bundan başka da onu seven, ona kral ile mücadeleye girmezden evel tahsil ve tekemmül etmesi lâzım geldiğini söylediği vakit, o bunu reddederek; kendisine lâzım olan her şeye malik olduğunu söylediğini öğrenirse, zannederim ki şaşakalacak ve: «Öyleyse küçük delikanlı neye güveniyor?» diye soracaktır. İşte o yakit biz ona, güzelliğine, boyuna, tevellüdüne, servetine ve tabiî evsafına güveniyor dersek, bu söylediğimiz şeyleri kendindeki şeylerle mukayese ettiği surette, bizi deli zannedecektir. Kezalik *Leotychidès*'in kızı *Lampido* ki *Archidamos*'un zevcesi ve *Agis*'in validesidir ve bunların hepsi de kıral mevkiindedirler, o da hiç şüphesiz, faziletlerini nazarı dikkate alarak, bu kadar mutavassıt surette yetiştirilmiş olduğun halde kendi çocuğile mücadeleye girişmek niyetinde olduğunu gördüğü vakit teaccüp edecektir. Hakihaten kadınların bizim hakkımızda bizden daha iyi hüküm verdiklerini ve düşmanlarımızla savaşmak için bizim ne olmamız lâzımgeldiğini daha âlâ bildiklerini görmekle mahcup olmaz mısın?

Haydi pek masum çocuk, bana itimat et, *Delphes*te hakkedilmiş şu kelimelere de inan: «nefsini bil» ve bil ki senin rakibin bunlardır, düşündüklerin değil. Bunlar öyle muhasımlardır ki biz kendilerine ancak gayret ve bilgi ile galebe edebiliriz. Sen bu iki şeyi kazanmazsan yunanlılar ve barbarlar içinde nam da kazanamıyacaksın ve eğer aldanmıyorsam, dünyada her kesten ziyade sen bunu istiyorsun.

## İNSAN TEKEMMÜL ETMEK İÇİN NE YAPMALIDIR.

Alkibiyat — Sokrat, neye itina etmeli, bana söyliyebilir misin? Her şeyden ziyade senin düşüncelerin doğrudur, zannediyorum.

Sokrat — Söyliyebilirim; fakat nasıl tekemmül edeceğimizi ikimiz birlikte aramalıyız. Çünkü terbiye hakkında sana söylediğim, bana da sana da racidir. Aramızda, yalnız bir tek fark var.

Alkibiyat — Ne gibi?

Sokrat — Benim mürebbimin, senin mürebbin olan Perikles ten daha âlâ ve daha âlim olması.

Alkibiyat — Senin mürebbin kim, Sokrat?

Sokrat — Bugüne kadar seninle müsahabeme müsaade etmiyen bir Allah, Alkibiyat. Benim ona olan imanım, senin terbiyenin yalnız benim vasıtamla tahakkuk edebileceğini bana söyletiyor.

Alkibiyat — Alay mı ediyorsun, Sokrat?

Sokrat — Belki. Maamafih bizim ve bahusus ikimizin bu ihtimama oldukça ihtiyaç gösterdiğimize hükmetmekle doğru söylüyorum.

Alkibiyat—Bana ait olan şeyde ben aldanmıyorum.

Sokrat — Bana ait olan şeyde de, hiç.

Alkibiyat — Öyle ise ne yapmalıyız?

Sokrat — Aziz arkadaşım, yolumuzda cesareti bırakmamalı, iradede zaaf göstermemeliyiz.

Alkibiyat — Hakikaten Sokrat, böyle olmak lâzım gelir.

Sokrat — Böyle olmalı değil mi? Öyle ise kendimizi düşünelim. Mümkün olduğu kadar kendimizi ikmal etmiye karar verdik, öyle değil mi, söyle.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Hangi fazileti istersin?

Alkibiyat — Şüphesiz, kıymetli adamlar meydana getiren fazileti.

Sokrat — Ne hususta?

Alkibiyat — Şüphesiz işlerde mahir olmak hususunda.

Sokrat — Hangi işlerde, birincilikte mi?

Alkibiyat — Oh, hayır.

Sokrat — Zira, o yakit binici muallimlerine müracaat etmemiz lâzım gelir.

Alkibiyat — Tabiî.

Sokrat — O halde gemicilik san'atını mı kastediyoasun?

Alkibiyat — O da değil.

Sokrat — Zira o vakit gemicilere müracaat etmemiz icap edecektir.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — O halde hangi işler kastolunuyor ve onları tatbik edenler kimlerdir?

Alkibiyat — Atinalıların en yüksekleri.

Sokrat — En yüksekten maksadın akıllı adamlarmı, yoksa akılsızlar mı?

Alkibiyat — Akıllılar.

Sokrat — Her insan aklını gösterdiği şeyde yüksek değil midir?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Aklını gösteremediği şeyde ise hiç bir işe yaramaz, öyle mi?

Alkibiyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — Şimdi, kunduracı kundura yapmak hususunda akıl sahibi bir kimse değil midir?

Alkibiyat — Hakikaten öyle.

Sokrat — O, ayni zamanda bu hususta iyidir de.

Alkibiyat — Tabiî öyle.

Sokrat — Fakat kunduarcı manto yapmak hususunda az akıllı değil midir?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Şu halde kunduracı bu hususta hiç bir işe yaramaz.

Alkibiyat — Hiç.

Sokrat — Bu muhakemeye nazaran, aynı adam hem iyidir, hem de hiç bir işe yaramaz.

Alkibiyat — Öyle görnüyor.

Sokrat — Maamafih kıymetli adamların hiç bir şeye yaramadıklarını mı söylemek istiyorsun?

Alkibiyat — Hayır.

Sokrat — Peki, senin kıymetli adamlar demekle kastettiğin kimler?

Alkibiyat — Şehirde icrayı hükûmet edebilecek kimseler, demek istiyorum.

Sokrat — Hayvanları idareye muktedir kimseler, demek istemiyorsun değil mi?

Alkibiyat — Elbet.

Sokrat — İnsanları murat ediyorsun, değil mi?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Hasta insanları mı?

Alkibiyat — Oh, hayır.

Sokrat — Gemide seyahat edenleri mi?

Alkibiyat — Onları da değil.

Sokrat — Hasatla meşgul olanlar mı?

Alkibiyat — Hayır, hayır.

Sokrat — O halde, bir iş yapanları mı, yapmıyanları mı?

Alkibiyat — Bir iş yapanları murat ediyorum.

Sokrat — Ne yapanları? Bunu bana anlatmıya çalış.

Alkibat — Pekâlâ. Ben yekdiğerile muamelede bulunan ve başka insanlarla işi olanlardan, hemşeriler arasında bizim yaşadığımız gibi yaşıyan insanlardan bahsediyorum.

Sokrat — Bu suretle, başkalarına iş gördüren kimselere kumanda etmekten bahsediyorsun değil mi?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Meselâ kürek çekenlere kürek çektiren kimselere mi?

Alkibiyat — Hayır, asla.

Sokrat — Şüphesiz değil. Çünkü onların kabiliyeti pilotluk san'atındadır.

Alkibiyat — Tabiî.

Sokrat — Belki sen mugannileri idare eden flavtacılara kumanda etmekten, bahsediyorsun.

Alkibiyat — Oda değil.

Sokrat — Sahi, bunların kabiliyeti ( korodidaskal) san'atındadır.

Alkibiyat — Öyle.

Sokrat — Öyle ise, başka adamlara işgördüren kimselere kumanda edebilmeyi bilmekten maksadın nedir?

Alkibiyat — Ahalinin işlerine iştirak eden ve yekdiğerile muamele eden adamlardan bahsediyorum. İşte şehirde kumanda edilmesi lâzım olan kimseler bunlardır.

Sokrat — Bu san'at, nedir? Yahut deminki misalimizi anlamak için bir kimseye bir geminin sevkine iştirak edenlere kumanda etmek iktidarını kazandıran san'at nedir ?

Alkibiyat — Pilot san'atı.

Sokrat — Ya demin bahsettiğimiz musikıye iştirak eden kimseleri idareye insanı muktedir kılan san'at nedir ?

Alkibiyat — Demin söylediğin (korodidaskal) san'ati.

Sokrat — İyi. Ya politikaya iştirak edenlere teallûk eden ilme ne isim veriyorsun ?

Alikibiyat — İyi hükmetmek ilmi, Sokrat.

Sokrat — Acayip ! Pilotların san'atı sana hükümden arî mi görünüyor ?

Alkibiyat — Oh ! hiç bir vakit

Sokrat — Bir pilotun iyi kumanda etmesi lâzımdır, değil mi ?

Alkibiyat — Gemide olanların emniyet ve selâmetini temin etmek için böyle olduğunu düşünüyorum.

Sokrat — Fakat senin bahsettiğin (iyi kumanda) neyi istihdaf ediyor?

Alkibiyat — Şehrin iyi idaresile emniyet ve asayişin teminini.

Sokrat — Ya mevcudiyet ve ademi mevcudiyeti şehrin azçok idare edilmesine, emniyet ve asayiş içinde bulunmasına sebep olan şeyler nedir? Söylediğimizi iyi düşün, eğer bana: «Birinin mevcudiyeti ve diğerinin ademi mevcudiyeti vücudumuzla, sıhhatinin iyi idaresini temin eden iki şeyi bana göster.» deyeydin ben sana: Sıhhatin mevcudiyeti ve hastalığın ademi mevcudiyetidir, cevabını verirdim. Senin fikrin de bu değil mi?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Ya: «Bizim gözlerimizin iyi bir halde bulunmasına bais olan hangi şeyin mevcudiyetidir?» diye bana sorsan, gene sana aynı suretle, bu, basıra kuvvetinin mevcudiyeti ve körlüğün ademi mevcudiyetidir, diye cevap verirdim. Kulaklar için de, bunları en âlâ halde muhafaza eden ve bunların en âlâ harekette bulunmalarına sebep olan şeyler, samia kuvvetinin mevcudiyeti ve sağırlığın mevcut olmamasıdır, cevabında bulunurdum,

Alkibiyat — Doğru.

Sokrat — Şimdi bir şehri nazarı mütalâaya alalım. Bunun en iyi bir halde işlemesine, en iyi bir halde bulunup idare olunmasına hangi şeylerden birinin mevcudiyet ve ademi mevcudiyeti sebep olur?

Alkibiyat — Aldanmıyorsam, Sokrat, vatandaşlar arasında dostluğun mevcut olması, kin ve garezin mevcut olmaması, derim.

Sokrat — Senin dostluk tesmiye ettiğin şey, bir muvafakat mi, yahut ademi muvafakat midir?

Alkibiyat — Muvafakat, demek istiyorum.

Sokrat — O halde, hükûmetlerin adetler üzerinde

mutabık kaldıkları ilmin hangisi olduğunu bana söyler misin?

Alkibiyat — Hesap ilmi.

Sokrat — Fertler için de böyle değil mi?

Alkibiyat — Tabiî.

Sokrat — Ya herkesin yekdiğerile mutabık bulunması da gene bununla değil mi?

Alkibiyat — Öyle, şüphesiz.

Sokrat — Ölçülerin nisbî uzunluğuna dair her ferdin kendisile mutabık kalmasını mucip olan ilim nedir? Mesaha fenni değil mi?

Alkibiyat — Muhakkak.

Sokrat — Fertlerin ve hükûmetlerin yekdiğerile muvafakatini tesis eden de gene bu değil mi?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Tartı husunda da böyle değil mi?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat —O halde senin bu bahsettiğin muvafakat neye dairdir? Onu tesis eden ilim nedir? Bunu hükûmete hasıl ettiren ilim efrada da, gerek şahsî olsun gerek beyinlerinde olsun, hasıl ettirir mi?

Alkibiyat — Hasıl ettireceğini zannediyorum.

Sokrat — Öyle ise hangisi? Benim suallerimden yorulma, bana cevap vermiye çalış.

Alkibiyat — Benim bahsettiğim dostluk ve muvafakat, zannıma kalırsa, evlâtlarını seven bir baba ve annenin evlâtlarile, kardeşin kardeşile, kadının kocasile olan muvafakatleridir.

Sokrat — O halde Alkibiyat, bir zevcin, iplik bükmesini bilmediği halde bunu bilen zevcesile bu hususta mutabık kalbildiğini zannediyor musun?

Alkibiyat — Hayır.

Sokrat — Bu, esasen bir kadın bilgisi olduğu için buna lüzum da yok.

Alkibiyat — Hiç şüphsiz.

Sokrat — Kadın da bilmukabele öğrenmediği mü

sellâh piyade talimleri hakkında kocasile mutabık kalabilir mi?

Alkibiyat — Hayır

Sokrat — Bunun bir erkek işi olduğunu senin de kabul edeceğin aşikârdır.

Alkibiyrt — Tamamile.

Sokrat — O halde senin dediğine göre, bazı bilgiler kadına, bazı bilgiler de erkeğe hastır.

Alkibiyat — Şüphesiz.

Sokrat — Kadınla erkeğin beynindeki muvafakat ise bundan dolayı değildir.

Alkibiyat — Hayır.

Sokrat — Binaenaleyh dostluk ta öyle. Çünkü dostlukla muvafakatı sen tevhit ettin.

Alkibiyat — Şüphesiz.

Sokrat — Demek oluyor ki, kadınlar erkeğe müteallik işi yaptıkları vakit, erkekler tarafından sevilmezler

Alkibiyat — Böyle görünüyor.

Sokrat — Erkekler de kadın işi yaptıkları vakıt, kadınlar tarafından sevilmezler.

Alkibiyat — Evet.

Sokrak — O suretle ki, bu ikisinden biri kendine ait olanı yapmadığı vakitte şehirler de iyi idare edilmiş olmaz.

Alkibiyat — Öyle zannederim, Sokrat.

Sokrat — Söylediğimiz gibi, şehirlerin iyi bir tarzda idaresine sebep olan dostluk mevcut olmazsa, iyi idare başka suretle mümkün olmaz.

Alkibiyat — Maamafih bana öyle geliyor ki, dostluğu mevcut kılan, her bir kimsenin kendisine ait olanı yapmasıdır.

Sokrat — Öyle ama demin senin fikrin bu değildi, neyse geçelim. Şu esnada ne diyorsun? Uygunluk olmamakla beraber dostluk mu vardır, demek istiyorum, yoksa bazılarının bildiği ve bazılarının bilmediği

şeyler hakkında muvafakat olur, mu demek istiyorsun?

Alkibiyat — Olabilir.

Sokrat — Fakat herkes kendine ait olanı yaptığı halde, doğru mu yoksa haksız mı hareket etmiş oluyor?

Alkibiyat — Doğru hareket ettiği itiraz götürmez.

Sokrat — Bu halde, bir şehrin vatandaşları doğru hareket ederlerse, aralarında dostluk var demektir, öyle mi?

Alkibiyat — Bunun elzem bir netice olduğunu görüyorum, Sokrat.

Sorat — O halde, itibar sahibi adam olmak istediğimiz vakit ilmimizin ve iyi hükümlerimizin müsebbibi olması lâzım gelen senin bu bahsettiğin dostluk ve muvafakat, nihayet nedir? Ben bunların ne olduğunu ve kimde bulunduklarını anlıyamıyorum. Senin söylediklerine göre bunlar bana aynı kimselerde bazan mevcut bazan da mevcut olmadığı görünüyor.

Alkibiyat — İlâhlra kasm ederim, Sokrat, ben de ne söylediğimi bilmiyorum; ve hakilaten çok zamandanberi farkına varmaksısın utandırıcı bir cehalet içinde yaşamış olduğumu hissediyorum.

Sokrat — İnsan cehaletten, ancak nefsini bilmekle kurtulabilir. Fakat üzülme. Eğer bu senin başına elli yaşında gelmiş olaydı, kendini ıslah için yapacağın sayü gayret sana güç gelirdi bilâkis, şimdi bunun tam farkına varacak bir çağdasın.

Alkibiyat — Bunun farkına varıldığı vakit ne yapmalı, Sokrat?

Sokrat — Suallere cevap vermeli, Akibiyatl ilâhlar isterse - ki buna kalbimin şehadetile, eminim - sen de ben de bunu yapmakla daha iyi olacağız.

Alkibiyat — Eğer bu işin husulüne .yalnız benim cevap vermem kifayet ederse, bu bence güç değil.

Sokrat — Bu halde kendini bilmek için ihtimam, ne demektir? Çünkü çok defalar bunu yaptığımızı zannetmekle beraber, yapmamış olmamızdan korkmalıyız.

Bir adam kendisine ne vakit ihtimam etmiş olur? Vazifesine dikkat etmekle, aynı zamanda kendine de ihtimam etmiş olur mu?

Alkibiyat — Öyle zannediyorum.

Sokrat — Bir insan ayaklarına ne vakit ihtimam eder. Ayaklarına ait olan şeylere ihtimam ettiği vakit mi?

Alkibiyat — İyi anlamıyorum.

Sokrat — Fakat insanın elinde kendine ait olmak üzere bir şeyi yok mu, dersin? Meselâ bir yüzüğün parmaktan başka vücudun hangi kısmına ait olduğu söylenebilir?

Alkibiyat — Hiç bir yerine.

Sokrat — Bu böyle olduğu gibi, ayakkapları da ayağa ait değil midir?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Elbiseler, örtüler de vücudun başka kısımlarına ait değil mi?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Binaenaleyh biz ayakkaplarımıza ihtimam ettiğimiz vakit, ayaklarımıza da ihtimam etmiş mi oluyuruz?

Alkibiyat — Tamamile anlamıyorum, Sokrat.

Sokrat — Nasıl, Alkibiyat? Sen bir şey hakkında yapılan bir muamele için o şeye lâyıkile ihtimam etmek, sözünü kabul etmiyor musun?

Alkibiyat — Tabiî ediyorum.

Sokrat — Ayakkaplarını ıslah eden san'at nedir?

Alkibiyat — Kunduracılık.

Sokrat — Demek oluyor ki, kuuduracının san'atile biz ayakkaplarımıza ihtimam ediyoruz.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Ya ayaklarımıza da bu san'at vasıtasile mi ihtimam ediyoruz¿ Yoksa onları iyi bir hale koyan başka bir san'at vasıtasıla mı?

Alkibiyat — Elbette, iyi bir hale koyan nsan'at vasıtası ile.

Sokrat — Bu san'at, vücudun diğer kısımlarını da iyi bir hale koyan san'at değil midir?

Alkibiyat — Bana da öyle geliyor.

Sokrat — O halde bu, jimnastiktir.

Alkibiyat — Aşikâr.

Sokrat — Demek ki biz jimnastikle ayaklarımıza, kunduracının san'atile de ayaklarımıza ait olan şeye ihtimam etmiş oluyoruz.

Alkibiyat — Evet öyle.

Sokrat — Yine jimnastikle ellerimize bakıyoruz, yüzük hakkâkinin san'atile de ellere ait olan şeye bakıyoruz.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Hasılı, jimnastikle vücudumuza; dokuma ve sair san'atlarla da vücudumuza ait olan seylere ihtimam ediyoruz değil mi?

Alkibiyat — Bu tamamile doğru.

Sokrat — Demek oluyor ki, herhangi bir şeye ihtimam etmemize vasıta olan san'at, bu şeye ait olanın san'atı değildir; bunlar, ayrı ayrı şeylerdir.

Alkibiyat — Hayhay.

Sokrat — Bundan şu neticeyi çıkaralım ki: sana ait şeye ihtimam etmekle kendine ihtimam etmiş olmuyorsun.

Alkibiyat — Hakikaten öyle.

Sokrat — Zira, şimdi gördüğümüz veçhile, kendimize ettiğimiz ihtimamla bize ait olan şeye vaki olan ihtimamımız ayni san'atla olmuyor.

Alkibiyat — Mes'ele aşikâr.

Sokrat — Şimdi kendimize ihtimam etmiye vasıta olan san'at nedir?

Alkibiyat — Bunu, bilmiyorum.

Sokrat — Herşeyden evel, bir noktada mutabıkız; kendimize, bize ait olan bir şeyi ıslaha müsait olacak herhangi bir san'atla değil, fakat bizi ıslah edecek san'atla ihtimam edebiliriz.

Alkibiyat — Hakkın var.

Sokrat — Gelelim başka cihete, ayakkabının ne demek olduğunu bilmekle, ayakkaplarını ıslah eden san'atı tanımış olur mıydık?

Alkibiyat — Mümkün değil.

Sokrat — Bir yüzüğün ne demek olduğunu bilmeseydin, yüzükleri hangi san'atın ıslah ettiğini bilir miydin?

Alkibiyat — Şüphesiz bilmezdim.

Sokrat — Öyle ise, nefsini ıslah etmek san'atını, kendimizi tanımadan bile bilir miyiz?

Alkibiyat — Hayır, bu imkânsızdır.

Sokrat — Yalnız kendi kendimizi tanımak kolay mıdır? Ve bu ahlâkî dersin düsturumu *Pytha* mabedine koyan lâalettayin bir kimse midir? Yoksa bu herkesin kârı olmıyan güç bir iş midir?

Alkibiyat — Bana kalırsa, Sokrat; ben çok defalar bunun herkesin kârı olduğunu, bazan da pek güç olduğunu zannediyorum.

Sokrat - Güç olsun, kolay olsu Alkibiyat, daima şu hakihatin karşısındayız ki: biz kendimize bakmak, ihtimam etmek usul ve tarzını ancak nefsimizi bilmekle bulabileceğiz; bu olmadığı takdirde, buna muktedir olamayız.

Alkibiyat — Öyle.

## NEFSİNİ BİLMEKTEN NE ANLAŞIMALI?

Sokrat — Fakat bir insanın kendinin tamamile ne olduğunu nasıl bulmalı? Zira biz onu tanırsak belki ne olduğumuzu da bulabiliriz; fakat onu bilmedikçe, buna imkân yoktur.

Alkibiyat — Hakkın var.

Sokrat — Zeus aşkına, cesaret! Bakalım şu anda kime hitap ediyorsun? Ban değil mi?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Ya ben de sana hitap etmiyor muyum?

Alkibiyat — Öyle.

Sokrat — Söyliyen Sokrat değil mi?

Alkibiyat — Aşikâr.

Sokrat — Dinliyen de Alkibiyat değil mi?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Sokrat söylemek için lisanını kullanmıyor mu?

Alkibiyat — Tabiî.

Sokrat — Söylemek ve lisanını kullanmak, sence, bir şeye mahsus iki şey değil mi?

Alkibiyat — Tamamile.

Sokrat — Fakat kullanan ile kullanılan da ayni şey mi?

Alkibiyat — Ne demek istiyorsun?

Sokrat — Meselâ bir kunduracı, kunduracı bıçağı, biz ve sair aletler kullanarak kundurayı keser.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Bak, burada kesen amele ile kesmiye yarıyan aleti ayırıyoruz.

Alkibiyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — Bunun gibi kitareci ile çaldığı aletler de böyle değil mi?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Öyle ise benim de demin sorduğum şey tamamile' bu idi, bir aleti kullananla onun kullandığı aleti daima ayırmak kabil midir?

Alkibiyat — Elbette kabildir.

Sokrat — Fakat kunduracı yalnız aletlerile mi kesiyor, yaksa ellerile de kesiyor mu?

Alkibiyat — Ellerile de kesiyor.

Sokrat — Demek ki onu da kullanıyor.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Ya gözlerini de kullanmıyor mu?

Alkibiyat — Kullanıyor.

Sokrat — Öyle ise bir şeyi kullananla, o kimsenin kullandığı şeyi temyiz hususunda mutabıkız.

Alkibiyat — Öyle.

Sokrat — Binaenaleyh, kunduracı ve kitarecinin elleri de, gözleri de kullandıkları şeyden ayrılmalıdır.

Alkibiyat — Elbette.

Sokrat — Şimdi insan bütün vücudunu kullanmıyor mu?

Alkibiyat — Muhakkak.

Sokrat — Bir şeyi kullanan kimsenin o kullandığı şeyden ayrıldığı tekarrur etti değil mi?

Alaibiyat — Evet.

Sokrat — Binaenaleyh, insan vücudile zahir oluyor.

Alkibiyat — Öyle görünüyor.

Sokrat — Öyle ise insan nedir?

Alkibiyat — Ne cevap vereceğimi bilmiyorum.

Sokrat — Her halde vücudunu kullanan demek olacak?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Peki ruhunu da kullanan o değıl mi?

Alkibiyat — Doğru.

Sokrat — O, ruhunu kendine itaat ettirmek suretile idare eder.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Fikrimizin ihtilâfına mütahammil olmıyan bir şey daha var.

Alkibiyat — Hangisi?

Sokrat — Bir insanda kendi de olmak üzere üç vücut tefrik edilemez mi?

Alkibiyat — Ne gibi vücutlar?

Sokrat — Ruh, cisim ve bunların ittihadından teşekkül eden bir kül.

Alkibiyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — Cisme hükmedenin aşikâr olarak insan olduğunu kabul etmiştik değil mi?

zünden, kendilerine has olan şeyden daha ziyade uzaklaşmışlardır. Onların bildikleri şeyler, yalnız cisme ait olan ve bunu muhafazaya yarıyan şeylerdir.

Alkibiyat — Evet kabul ettik.

Sokrat — Kendi kendine emirler veren cisim midir?

Alkibiyat — Asla.

Sokrat — Filhakika biz onun bu emirleri aldığını söyledik.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Demek ki bizim aradığımız cisim değildir, öyle değil mi?

Alkibiyat — Şüphesiz değil.

Sokrat — O halde cisme kumanda edecek şeyin kül, yani cisim ve ruhtan ibaret bulunan insan olması lâzım gelmiyecek mi?

Alkibiyat — Belki öyle.

Sokrat — Belki değil, muhakkak öyle; zira eğer bu iki kısımdan biri kumandaya iştirak etmezse küllün bunu yapması katiyen imkânsızdır.

Alkibiyat — Doğru.

Sokrat — Öyle ise madamki ne cisim ve ne de kül insan değildir bunların ya bir şey olduklarını veya olmadıklarını bilmek kalıyor, bundan şu netice çıkıyor ki insan ruhtur [1].

Alkibiyat — Tamamile.

Sokrat — Ruhun insanın kendi olduğunu daha kat'î delillerle sana ispat etmiye lüzum var mı?

Alkibiyat — Zeus namına, hayır, bu isbat bana kâfi görünüyor.

Sokrat — Delil çok şiddetli olmasın da kanaat versin, elverir; bir müddet bir tarafa bıraktığımız şeyi şimdi çok mülâhazaya mütevakkıf bir şey olmak üzre, daha yakından tetkik edeceğiz.

---

[1] Ne cisim yalnız olarak, ne de cisim ve ruh birlikte olarak insanı teşkil etmediği surette, hepsi ayrı şeyler olduğuna göre, hakikî bir vücut olmak üzre ruha insan demek lâzım geleceği şüphesizdir.

Alkibiyat — Neden bahsediyorsun?

Sokrat — İnsanın kendi nefsinin ne olduğunu araması lâzım geldiğine dair bir az evel söylediğimiz şeyden bahsediyorum. Biz alelıtlak nazarı itibre alınan bu nefisten, hususî olarak her nefsin ne olduğunu aradık [1]. Belki bize bu kâfi gelebilir. Zira bizde hâhim olan kısmın ruh olduğu aşikârdır.

Alkibiyat -- Hakikaten öyle.

Sokrat — Netice olarak şu noktada duralım ki, sen ve ben konuştuğumuz, söz teatî ettiğimiz vakit, ruh ruha söylüyor.

Alkibiyat — Pekâlâ.

Sokrat — Tıpkı demin söyldediğim gibi: Sokrat Alkibiyat ile söz teatisi suretinde müsahade ettiği vakit, senin yüzüne söylemiyor, Alkibiyatın asıl kendisine hitap ediyor. O halde, Alkibiyat, senın ruhundur.

Alkibiyat — Ben de senin gibi düşünüyorum.

Sokrat — Öyle ise nefsini tanımak düsturila, bize ruhumuzu tanımak tavsiye edilmiş oluyor.

Alkibiyat — Öyle olmalı.

Sokrat — Kendi vücudunun aksamını tanıyan kimse, kendisine ait olanı tanımış oluyor, fakat kendini dcğil.

Alkibiyat — Doğru.

Sokrat — Meselâ biç bir hekim hekim oldukça, bir güreş muallimi de güreş muallimi oldukça nefsini tanımaz.

Alkibyat — Öyle zannederim.

Sokrat — Bu anlaşılınca, o halde çiftçilerden ve alelumum san'at adamlarından ne kadarı nefislerini tanımazlar. Bunlar kendilerine ait olanı bile adamakıllı bilmezler; demek oluyor ki bunlar, vazifeleri yü-

[1] Sokrat, her insanda yalnız cisim ve ruhu nazarı itibare almaktansa, ruhun bizatihî kendisinde diğer aksamını ve başlıca aklı nazarı itibare almalı demek istiyor.

Alkibvat — Doğru söyliyorsun.

Sokrat — Binaenaleyh eğer hikmeti ahlâkiye insanın nefsini tanımasına mütevakkıf ise, bunlardan hiç biri kendi vazifeleri hususunda hakîm değildirler.

Alkibyat — Öyle zannederim.

Sokrat — İşte bunun için bu san'atlar o kadar az nazarı itibare alınmış, kıymetli bir adamın bunları öğren mesine itibar edilmemiş ve bunlara kıymet verilmemiştir.

Alkibyat — Bu pek doğru.

Sokrat — Kendi cismine ihtiman eden kendine ait olana ihrimam edip, kendine ihtimam etmiş olmadığı bahsına tekrar geleceğiz.

Alkibyat — Öyle görünüyor.

Sokrat — Servetine ihtimam eden kimseye gelince bu kimse ne kendine, ne de kendine ait olana ihtimam etmiş olmuyor. Belki kendisine has olandan daha uzaklaşmış oluyor.

Alkibyat — Ben de öyle zannediyorum.

Sokrat — Binaenaleyh, bir banker hakikî surette kendi işlerini yapmıyor.

Alkibyat — Öyle.

Sokrat — Buna binaen, eğer bir kimse Alkibyatın cismine aşık olmuşsa, bu kimsenin sevdiği Alkibiyata ait olan şeylerden biridir, demek oluyor.

Alkibyat — Doğru söylüyorsun.

Sokrat — Seni seven, ancak senin ruhunu sevendir.

Alkibyat — Bu söylenmiş olanın bedihî bir neticesidir.

Sokrat — Senin cismini seven de, cisminde gençlik çiceği solunca uzaklaşır ve seni terkeder.

Alkibyat — Bu aşikâr.

Sokrat — Fakat senin ruhunu seven, o ruh daha âlâ olmıya çalıştıkça seni bırakmıyacaktır.

Alkibyat — İhtimal.

Sokrat — Cismin çiçeğini kaybettiği ve başkaları senden uzaklaştığı yakit, işte ben seni terketmiyorum.

Alkibyat — Çok iyi ediyorsun, Sokrat; beni bırakmamanı temenni ederim.

Sokrat — Öyle ise mümkün olduğu kadar iyi olmıyı candan iste.

Alkibyat — Evet bunu bütün kalbimle istiyeceğim.

Sokrat — Hasılı şimdi şu anlaşılıyor ki, Clinias'ın oğlu Alkibiyata, Sophronisque ve Phainarete'in oğlu Sokrat'tan başka kimse aşık olmamıştır.

Alkibyat — Bu hakikattır.

Sokrat — Seni pekaz şeyden haberdar ettiğimi, yoksa böyle olmasaydı seni terketmediğimin sebebini öğrenmek için bana ilk gelen sen olacağını söylemiyor mıydın?

Alkibyat — Evet benim düşüncem bu idi.

Sokrat — Başkaları sana ait olana aşık oldukları halde ben yalnız sana aşıktım. Binaenaleyh sana ait olan bugün soluyor, bilâkis sen tezehhür etmiye başlıyorsun. Şimden sonra, eğer Atina ahalisi tarafından ahlâkının bozulmasına, baştan çıkarılmana müsaade etmiyecek olursan ve güzelliğini de bu suretle kaybetmezsen seni terketmiyeceğimden emin ol. Benim bilhassa korktuğum şey, halka aşık olarak kendini bozmaklığındır ki bu, bizim içimizdeki kıymetli adamların çoğuna vaki olmuştur. Zira büyük kalpli *Erechtée* ahalisinin zevahiri lâtiftir. Fakat ne olduklarını görmek için onları soymalıdır. Binaenaleyh sana tavsiye edeceğim ihtiyatlara tevessül et.

Alkibyat — Bunlar nasıl şeyler?

Sokrat — Evvelâ benim genç dostum, politikaya karışmak için bilinmesi lâzım gelen şeyi öğren

ve o vakite kadar ondan ihtiraz et, sana hiç nahoş bir şey gelmemek için tehlikeye atılmazdan evel panzehirler tedarikine dikkat et.

Alkibyat — Haklı olduğunu anlıyorum, Sokrat. Hangi usul ile kendimize ihtimam edebileceğimizi bana izah etmiye çalış.

## NEFSİMİZİ TANIMAK İÇİN KENDİMİZDE ALLAHI BULMALIYIZ

Sokrat — Belki ilk adımı atmış sayılırız. Ne olduğumuzu ikimiz de hemen hemen anladık. Halbuki biz onu bilmediğimiz müddetce, biz olmıyan bir başka şeye tereddütsüz ihtimamda bulunmaktan korkmakta hakkımız olabilirdi.

Alkibvat — Doğru.

Sokrat — Bu anlaşılınca, ihtimam ve istihdaf edilmesi lâzım gelen şeyin ruhumuz olduğuna kani olduk.

Alkibyat — Tamamile.

Sokrat — Cisim ve servet hakkındaki ihtimamlara gelince, bunlarla uğraşmak başkalarına aittir.

Alkibyat — Au anlaşılıyor.

Sokrat — Şimdi tamamile vazıh olarak nefsin aslının ne olduğunu nasıl bilmeli. Eğer biz onu bir kere bileydik, şüphesiz kendi nefsimizi de tanımış olurduk. Fakat ilâhlar namına, biraz evel bahsettiğimiz Delphes'in o kadar doğru olan bu düsturunu iyice anladığımıza emin miyiz?

Alkibivat — Ne demek istiyorsun Sokrat?

Sokrat — Bu düsturda hissettiğim manayı ve ihtarı sana izah edeceğim. Yalnız bunları anlatmıya yarayacak fazla mukayese tabiri bulamıyorum; belki yalnız basıra bunu temin edecektir.

Alkibiyat — Sen bundan ne anlıyorsun?

Sokrat — Beraber düşünelim. Bu düsturun insan-

lara olduğu gibi gözlerimize de hitap ederek «kendinize bakınız» dediğini farzetsek, bu hitabı nasıl anlıyabiliriz? Gözleri, kendilerini içinde görebilecekleri bir şeye bakmıya davet ettiğini düşünemez miyiz?

Alktbiyat — Elbette.

Sokrat — Öyle ise, hangi şeydir ki, ona bakmakla kendimizi de görmüş olalım?

Alkibiyat — Ayna, Sokrat, yahut bu cinsten bir şey.

Sokrat — Pekalâ. Fakat görmemize yarıyan göz içinde de buna benzer bir şey yok mudur?

Alkibiyat — Var şüphesiz.

Sokrat — Karşımızda olan bir kimsenin gözüne baktığımız vakit, gözbebeği tabir olunan şey içinde yüzümüzün tıpkı bir aynadaki gibi münakis olduğunu ve bakanın orada suretini gördüğünü elbette farketmişsindir.

Alkibiyat — Doğru.

Sokrat — İşte böylece, göz, diğer bir göze dikkatle baktığı ve nazarını bu gözün en âlâ olan kısmına atfettiği vakit orada kendini de görür.

Alkibiyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — Eğer bunun yerine göz, göze benziyen şeyden başka(1) cismin diğer bir kısmına ve yahut başka bir şeye baksa kendini göremiyecektir.

Alkibiyat — Doğru söylüyorsun.

Sokrat — Öyle ise, göz kendini görmek istediği vakit, bir başka göze ve bu gözün içinde bu uzva has olan melekenin bulunduğu kısma bakması lâzımgelir. İşte bu meleke, basıradır.

Alkibiyat — Hakikaten öyle.

Sokrat — Binaenaleyh, benim aziz Alkibiyatım, ruh ta, kendini tanımak isterse, bir ruha ve bu ruh ise ruha has olan melekenin mevcut olduğu kısma, yani

(1) Ayna, su sathı ve alelumum bütün mücellâ satıhlar gibi eşyanın suretini in'ikâs ettirmek hassasına malik olan her şey.

akla veyahut buna benziyen başka bir şeye bakmalıdır.

Alkibiyat — Öyle zannederim, Sokrat.

Sokrat — Bu halde ruhun içinde mevcut olan bilgi ve düşünceden daha ilâhî bir şey bulabilir miyiz?

Alkibiyat — Hayır bu mümkün değil.

Sokrat — Bu kısım hakikaten pek ilahî görünüyor ve ona baktığı vakit bu ilahî şeyi yani ilâhı ve fikri keşfetmeyi bilen kimse de, kendini tanımak hususunda en talili kimsedir.

Alkibiyat — Aşikâr.

Sokrat — Şüphesiz aşikâr. Çünkü, hakikî aynalar nasıl gözün aynasından daha parlak, daha saf ve daha ziyadar ise, aynı suretle ilâh ta ruhumuzun en âlâ kısmından daha saf ve daha ziyadardır.

Alkibiyat — Demek oluyor ki, bakılmak lâzımgelen ilâhtır: o, ruhun vasfı hakkında hüküm vermiyi isteyen kimse için beşerî şeylerin en âlâ aynasıdır ve kendimizi en iyi görebilmek ve tanıyabilmek onun sayesinde mümkündür.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Nefsini bilmek meselesine hikmeti ahlâkıye ismini vermek hususunda, mutabık kaldık değil mi?

Alkibiyat — Tamamile.

Sokrat — Nefsimizi bilmeksizin ve bu hikmet olmaksızın bizde ki iyi ve ya fena şeyleri bilebilir miyiz?

Alkibiyat — Nasıl bilebiliriz, Sokrat?

Sokrat — Alkibiyat'ı tanımıyan kımsenin, Alkibiyat'a ait olan şeyin hakikaten ona ait olup olmadığını bilmesi mümkün olmadığı sana mukakkak görünüyor değil mi?

Alkibiyat — Zeus namına, bu tamamile imkânsızdır.

Sokrat — Kendimizi bilmediğimiz vakit, bize ait

olanın bizim olup olmadığını bilmemiz de tıpkı böyledir ?

Alkibiyat — Hiç şüphe yok.

Sokrat — Eğer biz bizim olanı bilmezsek, tabiîdir ki ona ait olanı da iyice bilemiyeceğiz.

Alkibiyat — Elbette.

Sokrat — Fakat o halde demin: kendilerini tanımadıkları halde kendilerinin olan şeyleri tanıyan adamlar olduğunu, söylediğimiz vakit, bir az aldanmış oluyoruz. Çünkü bütün bu bilgilerin bir adamdan ve ayni bilgiden tevellüt ettiği ve bu adamın asıl süjeyi ve bu süjenin olan şeyleri ve bu şeylere ait olanları kavradığı anlaşılıyor.

Alkibiyat — Bu doğru görünüyor.

Sokrat — Eğer bu böyle ise, kendine ait olanı bilmiyen bir kimse, şüphesiz başkalsrına ait olan şeyleri de bilmez.

Alkibyat — Muhakkak.

Sokrat — Ve eğer o başkalarına ait olan şeyleri bilmezse, aynı suretle hükûmete ait olanı da bilemez.

Alkibyat — Bu zarurîdir.

Sokrat — Bu halde böyle bir adam, hükûmet adamı olamıyacaktır.

Alkibyat — Hakikaten öyle.

Sokrat — İyi iktisatçı da olamıyacak değil mi?

Alkibyat — Tabiî olamıyacak.

Sokrat — Hatta kendi yaptığını da bilmiyecek.

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Fakat bilmiyen kimse, aldanmıya mahkûm değil midir?

Alkibyat — Şüphesiz.

Sokrat — Aldandığı için de, kâh hususî, kâh umumî hayata dönerek kendini fena bir surette idare etmiş olmıyacak mı?

Alkibyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — Ya kendini fena bir surette idare ettiği için bundan bedbaht olmıyacak mı?

Alkibyat — Elbette.

Sokrat — Ya menfaatlerini gözetenler?

Alkibyat — Onlar da öyle olacak.

Sokrat — Demek oluyor ki, hakîm ve faziletkâr olmadıkça, mes'ut olmanın imkânı yoktur.

Alkibyat — Bu mümküu değildir.

Sokrat — O halde fasit adamlar bedbahttır değil mi?

Alkibyat — Pek betbahttır.

Sakrat — Felâketten kurtulmak, zengin olmakla değil, hakîm olmakladır.

Alkibyat — Bundan şüphe edilemez.

Sokrat — Binaenaleyh, Alkibyat, fazilet olmadıktan sonra, şehirleri ne duvarlar, ne tezgâhlar, ne ahali, ne de büyüklük mes'ut eder.

Alkibyat — Elbet.

Sokrat — Bunun için eğer cumhuriyetin işlerine lâzım olduğu veçhile nezaret etmen lâzım gelirse, vatandaşlarına vermek mecburiyetinde olduğun şey, fazilettir.

Alkibyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — Fakat kendinde olmıyan bir şeyi vermek mümkün müdür?

Alkibyat — Nasıl mümkün olur?

Sokrat — Bu halde, evvelâ senin fazilet kazanman lâzım gelir. Yalnız kendi şahsını ve kendi menafiini değil, ayni zamanda bütün memleketi ve umumun menafiini idare edecek her hangi bir kimsenin vazifesi, budur.

Alkibyat — Doğru söylüyorsun.

Sokrat — Bu sebeple senin için temini lâzım gelen şey, mutlak bir amir gibi hareket ederek kendin ve cumhuriyet için hoşuna giden şeyi yapmak hürriyetini temin etmek değil, adalet ve hikmettir.

Alkibyat — Muhakkak.

Sokrat — Zira, doğruluk ve hikmetle haraket edersen, sen de cumhuriyet te amellerinizle ilâhların hoşuna gitmiş olursunuz.

Alkibyat — Bu düşünce doğrudur.

Sokrat — Ve demin dediğimiz gibi, hareketlerinde daima ilâhî ve nuranî olan şeyi istihdaf edeceksin.

Alkibyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — O halde, bunu gözünüzün önünde bulundurmakla, kendinizi ve sizin için iyi olan şeyi bizzat görmüş ve tanımış olacaksınız.

Alkibyat — Evet.

Sokrat — Bu yüzden mes'ut olacağınızı tereddütsüz size tekeffül ederim.

Alkibyat — Tekeffül için, bir tehlike yok.

Sokrat — Halbuki haksızlığı, dine, ahlâka mugayir ve muzlim şeyleri istihdaf ederseniz, kendinizi tanımadığınız için işleriniz de böyle olacaktır.

Alkibyat — Öyle zannederim.

Sokrat — Hasılı, aziz Alkibyatım, fert olsun, millet olsun, kendisine hoş gelen şeyi yapabilen akıldan mahrum kimsenin talihi ne olacaktır? Meselâ her istediğini yapmakta serbest olan bir hasta, eğer kendini şifayap edecek aklı yoksa ve bir zalim gibi haraket ederse, yani icabında kendini menetmeyi bilmezse ne olacaktır? Sıhhatini harap etmesi muhtemel değil midir?

Alkibyat — Doğru söylüyorsun.

Sokrat — Ya bir gemide bir yolcu, bir pilot gibi tecrübe ve duygu sahibi olmaksızın her istediğini yapsa, onun ve arkadaşlarının başına ne geleceğini görmüyor musun?

Alkibyat — Şüphesiz hepsi telef olacaktır.

Sokrat — İşte bunun gibi bir memlekette ve alelumum bütün mutlak iktidar ve otorite tecrübelerinde

lâzım gelen evsafı haiz olmıyan kimse, kendini iğri yola sevketmiye mahkûmdur.

Alkibyat — Bu mukadderdir.

Sokrat — Öyle ise benim mert Alkibiyatım, kendinin ve memleketinin mes'ut olmasını istersen tamâ edeceğin şey mutlak iktidar değil, fazilet olsun.

Alkibyat — Doğru söylüyorsun.

Sokrat — Buna malik olmıyan kimsenin, ister yetişkin bir insan, ister bir çocuk olsun, kumanda etmesindense kendinden yüksek olana itaat etmesi daha iyidir.

Alkibyat — Aşikâr.

Sokrat — Demek oluyor ki, daha yüksek olan, ayni zamanda daha güzel olandır.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Ve daha güzel olan da daha elverişlidir.

Alkibiyat — Hiç şüphesiz.

Sokrat — O suretle ki faziletsiz adama bir başkasına hizmet etmek yakışır. Zira o bunun hakkında daha iyidir.

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Fazilet noksanı süflî bir tabiata mahsus değil midir?

Alkibiyat – Elbet.

Sokrat — Halbuki fazilet, hür adamın hassasıdır değil mi?

Alkibiyat — Evet.

Sokrat — Şüphesiz dostum, her süflî olan şeyden kaçmak lâzımgelir.

Alkibiyal — Dünyada her şeyden evel bundan kaçmalıdır, Sokrat.

Sokrat — Öyle ise şimdi halinin ne olduğunu anladın mı? Sen hür adam olmak için lâzım olan şeye malik misin, evet mi, hayır mı?

Alkibiyat — Bundan tamamen emin değilim.

Sokrat — Bu halde şu halinden kurtulmanın çaresini biliyor musun? Zira senin gibi güzel bir adamdan bahsederken bu halin ismini telâffuz etmek istemiyorum.

Alkibiyat — Evet, biliyorum.

Sokrat — Bunun çaresi nedir?

Alkibiyat — Sokrat, eğer sen istersen, kurtulurum.

Sokrat — Böyle dememelisin, Alkibiyat.

Alkibibat — Ne diyeyim ya!

Sokrat — İnşallah de!

Alkibiyat — Peki öyle derim. Fakat bak şunu da ilâve edeyim. Rollerimizi değişmek ihtimali var, Sokrat. Ben seninkini alırım, sen benimkini alırsın. Zira hiç şüphe yok ki, bugünden itibaren ben sana nezaret edeceğim ve sen de benim nezaretim altında bulunacaksın.

Sokrat — Bu halde, mert Alkibyatım, benim aşkım leyleğin aşkına çok benziyecek. O aşk yuvada, yani senin ruhunda kanatlı küçük bir aşk yetiştirecek ki, nihayet bu ona ihtimam gösterecek.

Alkibiyat — Her halde, şu mukarrer: şimdiden doğruluğa gayret etmiye başlıyacağım.

Sokrat — Sebat etmeni temenni ederim. Fakat senin tab'ından şüphe ettiğimden değil, halkın kudretini gördüğüm için, bu kudretin beni de seni de sürüklemesinden çok korkuyorum.

---